De oudnederlandse (oudnederfrankische) psalmenfragmenten

Editie H.K.J. Cowan

bron
H.K.J. Cowan (ed.), *De oudnederlandse (oudnederfrankische) psalmenfragmenten*. E.J. Brill, Leiden 1957

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_wac001wach02_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

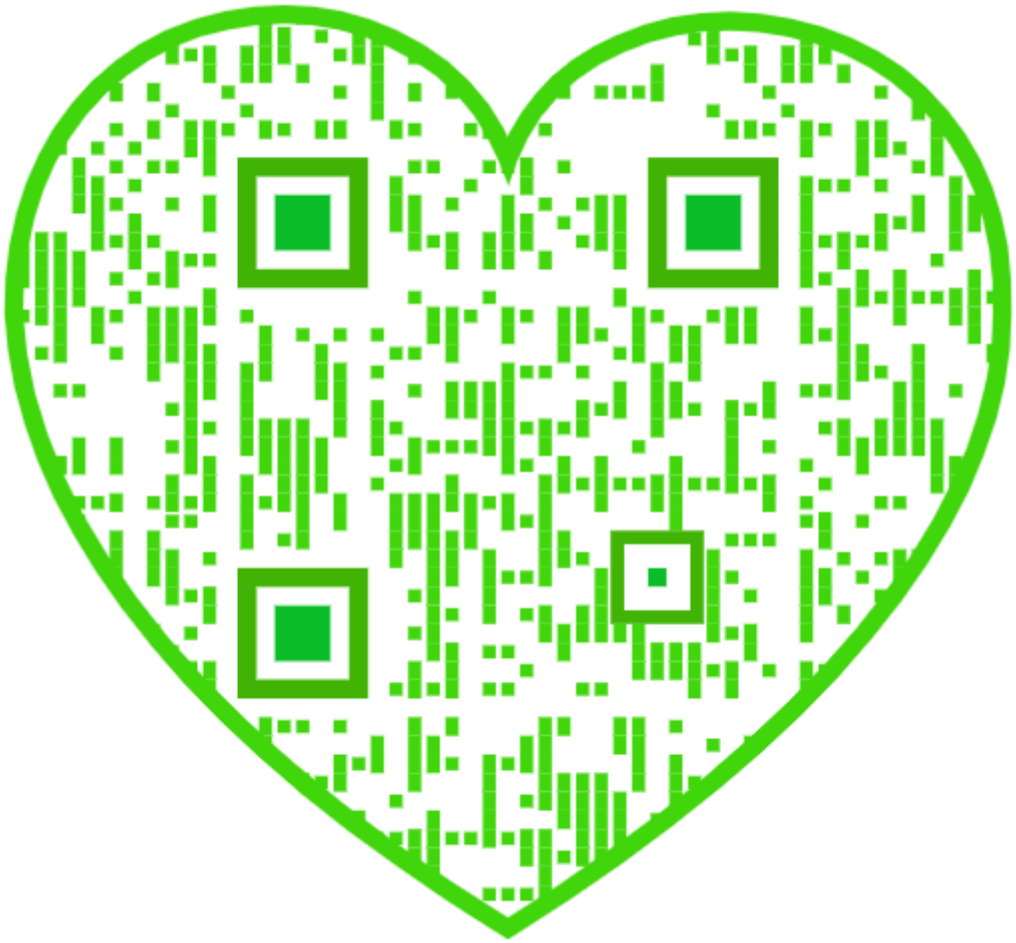

‘Even bekrompen als het is de geschiedenis van ons volk te laten beginnen met 't einde der 16e eeuw, zoo kortzichtig mag het heeten de wanbegrippen van enkele buitenlandsche geleerden te huldigen en te wanen, dat de geschiedenis onzer moedertaal eerst met de 13e eeuw eenen aanvang neemt’.
(Prof. Dr. H. Kern in Taal- en Letterbode, IV, 1873, p. 133).

Inleiding

Deze tekstuitgave van de bewaard gebleven fragmenten der oudnederlandse (oudnederfrankische) interlineaire psalmenvertaling uit de tijd der Karolingen, bekend onder de naam van Psalmen van Wachtendonck, is grotendeels gebaseerd op de in 1902 door Van Helten bezorgde tekst[1)]. Hoewel op zijn methodes van tekstbewerking meer dan eens scherpe kritiek is uitgeoefend, is Van Heltens werk sedert dat van Cosijn[2)] - dat echter niet de tekst der psalmen geeft - de meest grondige en volledige bron voor de studie van dit onderwerp. Behoudens de zo juist bedoelde kritieken en enkele recentere bijdragen van E. Rooth en schrijver dezes[3)], is het ook de laatste van die aard, al is het thans reeds meer dan een halve eeuw oud.

1) W.L. Van Helten, ‘Die Altostniederfränkischen Psalmenfragmente, die Lipsius'schen Glossen und die Altsüdmittelfränkischen Psalmenfragmente’ (Groningen 1902).
2) P.J. Cosijn, ‘De Oudnederlandsche Psalmen’ (Taal- en Letterbode, III-IV, afz. uitg. 1873).
3) E. Rooth, ‘Studien zu den altniederfränkischen und altwestfälischen Psalterversionen’ (Uppsala Årsskrift, 1924). H.K.J. Cowan, ‘Oudoostnederfrankisch of Oostelijk Oudnederlands?’ (Tijdschrift voor Nederlandse Taal- en Letterkunde, LXXI, 3, 1953), en van dez. ‘Opmerkingen over Oudnederfrankische Structurele Grammatica’ (*ibid.*, LXXV, 1957).

Met de door Van Helten bezorgde tekst heb ik echter steeds de oudere uitgave van M. Heyne[1)] vergeleken; op meer dan een punt heb ik gemeend aan diens lezing de voorkeur te moeten geven. Voorts kon op enkele punten van de recentere conclusies van Rooth in diens hiervoren bedoelde bijdrage - waarin ook de collatie van Gombault uit 1905[2)] is verwerkt - gebruik worden gemaakt.

In hoofdzaak bestaan de afwijkingen, die mijn tekstuitgave vertoont ten opzichte van die van Van Helten, uit de volgende. Vooreerst heb ik gemeend te moeten terugkeren tot de overgeleverde schrijfwijze van vocalen in zwak accent dragende lettergrepen, daar waar Van Helten die als 'abnormaal' verwierp en corrigeerde in de z.i. 'normale', voor zover hij er althans geen 'residua' uit het middelfrankische origineel van de tekst in zag (zie over deze 'residua' nader hieronder). Mijn bezwaren tegen deze correcties zijn uiteengezet in mijn hierboven bedoelde bijdrage in dl. 71 van het Tijdschrift voor Ned. Taal- en Letterkunde. Zij betreffen de daarbij door Van Helten aan de dag gelegde miskenning van het verschijnsel van verzwakking der vocalen in zwak geaccentueerde positie in de richting van de z.g. 'kleurloze' vocaal, en de invloed, die dit verschijnsel kan hebben op de schriftelijke weergave van die daardoor onvast geworden, immers *fonologisch* reeds tot /ə/ gereduceerde, vocalen. Dit verschijnsel, waarop voor de taal der psalmen ook reeds door Heyne en Tack[3)] is gewezen, en dat overigens

1) M. Heyne, 'Kleinere Altniederdeutsche Denkmäler' (Paderborn 1867, 2e druk 1877).
2) In Zs. f.d. Ph., 37 (1905), pp. 29-40.
3) M. Heyne, 'Kleine Altsächsische und Altniederfränkische Grammatik' (1873), §§ 4 en 9. P. Tack, 'Proeve van Oudnederfrankische Grammatica' (1897), p. 26.

ook in het oudgents en het oud-engels in de 10e eeuw reeds merkbaar is, verklaart zulke naast elkander voorkomende vormen als *gehoran, gihorin, gehoron, gehorun; geuan, geuen, geuon; idilnussi, idulnussi;* enz. eenvoudiger en beter dan hetgeen Van Helten daarvoor aanvoert. Het verklaart ook *furkundit* (18,1), dat v. H. corrigeert in *far*-; *spraken* (18,3; 15), v. H. -*on*; *sie* (18,14), v. H. *sia*; *ruopen* (55,10), v. H. *ruopon*; *alleri* (56,6), v. H. *allero*; *herte* (60,3), v. H. *herta*; *uundeno* (68,27), v. H.-*ono* of -*ano*; enz., alsmede *selethen* (54,16), *erthen* (60,3), *herren* (67,27) enz. naast -*on* elders, welke Van Helten als 'residua' uit het middelfrankische orgineel beschouwt en daarom aldus handhaaft, doch die naar mijn verklaring geen residua behoeven te zijn. En tenslotte verklaart het een tekstpassage als die van 67,6, waarin Van Helten een discrepantie meende te zien tussen de nom. pl. *fadera* en de z.i. als gen. sg. op te vatten vorm *scepenin*; *scepenin* is hier = **scepenon* en is dus ook nom. pl.

Voorts heb ik ook in enkele andere gevallen de overlevering hersteld, waar de door Van Helten aangebrachte correcties en/of aanvullingen wel steun vinden in de latijnse tekst, doch in het nederfrankische tekstverband niet strikt noodzakelijk leken. In zulke gevallen kon soms de lezing van Heyne worden overgenomen. Zie b.v. 61,6; 71,12; en vgl. bv. ook 62,2 en 68,4. De voorrang, die hierbij dus is gegeven aan het onfr. zinsverband boven de latijnse tekst, vindt zijn verklaring hierin, dat naar mijn mening het door Van Helten geconstateerde gedachteloze automatisme, waarmede de oorspronkelijke vertaling uit het latijn zou hebben plaats gehad, wel vaak, doch geenszins altijd aanwezig is. Duidelijk vrijere vertalingen zijn bv. waar te nemen in 54,13; 65,16; 67,21; 68,14 e-a.

Daarentegen heb ik de overlevering *niet* gevolgd, doch Heynes correctie overgenomen bij de schrijfwijze *th* voor *ht* [xt] in *retha* (18,9), *fortha* (18,10), *unmethiga* (57,8), *unrethero* (64,4), *irliothe* (66,2). Daargelaten of deze gevallen wel relevant zijn in het kader van Van Heltens hiervoor gegeven verklaring (Gr. I, § 49δ)[1], schijnt hun geringe aantal tegenover de talrijke gevallen met *ht, cht* evenzeer, zo niet meer, grond te geven voor de opvatting, dat hier verschrijving heeft plaats gehad, zoals bv. in 56,2; 69,6; 65,12 e.a. Op soortgelijke gronden handhaaf ik omgekeerd ook niet de spelling *ht* voor *th* in *uuarht* (58,5), (*ut*)*farht* (67,20; 21); en *sceihtlon* (67,22).

Voor een aantal andere wijzigingen (waarvan, zoals ik zeide, enige zijn ontleend aan Rooth) zie men het hierachter volgende overzicht der van de redactie-Van Helten afwijkende lezingen.

* * *

Nadere bijzonderheden betreffende de overgeleverde psalmentekst kan de lezer, die daarover meer wenst te weten, verkrijgen uit de werken genoemd in de bij deze inleiding behorende voetnoten en de daarin verder aangehaalde litteratuur. Hier zullen wij ons bepalen tot de hoofdzaken.

De oorspronkelijke bron, waarop de bestaande nederfrankische tekst teruggaat, is een handschrift, dat zich in de 16e eeuw in het bezit bevond van de Luikse kanunnik

1) Daar *th* immers een geheel ander foneem weergeeft, dan *t*, lijkt het gewaagd een schrijfwijze als *fortha* op één lijn te stellen met *forta* om daaruit te besluiten tot ‘mit geschwächter articulation zwischen *r* und *t* gesprochene spirans’.

Arnoldus Wachtendonck, bij wien het is gezien door Justus Lipsius blijkens diens brief van 14 januari 1599 aan Henricus Schottius, stadssyndicus te Antwerpen[1]. Dat handschrift is verloren geraakt, hoewel indirect door Lipsius' toedoen de 18e psalm ons reeds vanaf 1612 langs andere weg is overgeleverd[2]. Doch in het begin der 19e eeuw werd een fragment van een afschrift, bevattende de psalmen 53 (vanaf vs. 7) tot en met 73 (t/m vs. 9), teruggevonden in de bibliotheek van de Legationsrat von Diez te Berlijn. Dat dit afschrift inderdaad van de codex van Wachtendonck afkomstig is, kon worden aangetoond door een vergelijking met de z.g. 'glossen van Lipsius'. Deze glossen zijn van Lipsius afkomstige lijsten van aan Wachtendoncks handschrift ontleende, alfabetisch gerangschikte woorden, waarvan hij er reeds ongeveer 670 aan zijn boven vermelde brief had toegevoegd. Deze zijn zeer corrupt overgeleverd, doch in 1860 werd onder de papieren van Lipsius in de Leidse Universiteitsbibliotheek een volledige, vrij goed overgeleverde verzameling gevonden, totaal 822 woorden bevattende, met latijnse vertaling en vermelding bij elk woord van de psalm, waaruit het afkomstig was. Zowel in het afschrift-von Diez als in deze glossen nu komen dezelfde schrijffouten voor, hetgeen dus op een gemeenschappelijke bron wijst[3].

Behalve de psalmen 18 en 53 vs. 7 t/m 73 vs. 9 zijn voorts nog in een jongere copie bewaard gebleven de psalmen 1, 2 en 3 (t/m vs. 5) uit Wachtendoncks handschrift.

1) J. Lipsii Epistolarum Selectarum Centuria III ad Belgas, ep. XLIV, 1e uitgave Antwerpen 1602, 6e druk Avignon 1609.
2) Door de uitgave van Abr. v.d. Mijle in 'Lingua Belgica', Lugd. Bat. 1612.
3) Zie o.a. Van Helten, o.c., I, p. 4.

Deze zijn echter niet in nederfrankisch, doch in een middelfrankisch dialect gesteld, zijn derhalve meer duits en om die reden niet in deze uitgave opgenomen. Op het feit, dat in één tekst middel- naast nederfrankisch voorkomt, kom ik hieronder terug.

Uit de glossen van Lipsius kon tevens worden opgemaakt, dat het handschrift van Wachtendonck een vertaling bevatte van *alle* psalmen, zomede van verschillende hymnen[1)], en voorts, dat behalve de reeds genoemde psalmen 1, 2 en 3, nog slechts de nummers 4 t/m 9 niet nederfrankisch, doch middelfrankisch waren[2)]. Het is duidelijk welk een verlies juist de nederlandse taalhistorie heeft geleden door het verloren raken van het handschrift.

* * *

Het nederlandse karakter van de taal der psalmen is het eerst duidelijk in het licht gesteld door Dr L.A. te Winkel[3)]; hij beschouwde de taal als zuiver nederlands, zij het vermengd met voor rekening van de copiïst komende germanismen. Bijna gelijktijdig kwam Heyne tot de conclusie, dat de psalmen nederfrankisch waren met uitzondering van de nummers 1 t/m 3, die ook hij reeds als middelfrankisch herkende[4)]. Daarop volgde de grondige, streng wetenschappelijk bewerkte grammaticale studie van Prof. P.J. Cosijn[5)], die de mening van te Winkel in

1) Zie o.a. A. Borgeld, 'De Oudoostnederfrankische Psalmen; Klank- en Vormleer' (Gron. 1899, acad. proefschr.), p. I en IV.
2) Zie o.a. Van Helten, o.c., I, p. 5-6 (§ 5).
3) In 'Over de Psalmen van Wachtendonck en de Glossen van Lipsius' (Versl. en Med. Kon. Akad. van Wet., X, p. 315 e.v.).
4) 'Kleinere Altniederd. Denkmäler', 1867.
5) Zie p. 5, noot 2 hierboven.

hoofdzaak bevestigde. De tijd van ontstaan der vertaling stelt hij in het begin der 10e eeuw; de streek ergens in onze provincie Limburg of het daaraan grenzende duitse gebied. Hij verenigde zich met de opvatting van Heyne, dat de streek van herkomst niet ver van de middelfrankische taalgrens kan hebben gelegen, wellicht in de nabijheid van Aken[1)].

De beschouwingen en conclusies van Cosijn werden in de wetenschappelijke wereld vrijwel algemeen aanvaard, ook in het buitenland. Een enkele poging, 23 jaar later, om een geheel nieuwe theorie naar voren te brengen[2)] werd als onhoudbaar verworpen[3)]. Wel heeft deze nieuwe discussie ertoe geleid, dat nader aandacht werd besteed aan de hoogduitse invloeden in de psalmen. Vooreerst aan het merkwaardige voorkomen van middelfrankische en nederfrankische psalmen in één tekst, maar dan ook aan de in de nederfrankische tekst af en toe optredende niet-nederfrankische vormen. Het onderzoek hiernaar is vooral door Van Helten gedaan[4)]. De resultaten van zijn onderzoek komen in hoofdzaak op het volgende neer.

Naast enkele eigenaardigheden, die het dialect als oostelijk karakteriseren en die gedeeltelijk ook in oostelijk gekleurde middelnederlandse teksten voorkomen, en naast enkele *ontleningen* uit het naburige duitse taalgebied, zijn middelfrankische afwijkingen in de nederfrankische tekst

1) Taal- en Letterbode, V, p. 72 e.v.; vgl. Heyne, ‘Kl. Altsächs. und Altniederfr. Gr.’.
2) Nl. door Jostes, ‘Saxonica’ in Zs. für D. Alt.’, 40 (1895).
3) Door Kögel in ‘Gesch. der D. Litt.’, I, 2, 527 e.v., waar deze de aanduiding ‘altniederländische Interlinearversion’ handhaaft; en door Van Helten (zie volgende noot).
4) Tds. voor Ned. Taal- en Lett., 15, p. 146 e.v., en 16, p. 72 e.v., alsmede zijn vaker genoemde tekstuitgave met grammatica.

ingeslopen doordat de copiïst een middelfrankisch origineel voor zich moet hebben gehad, dat hij slechts in grammatisch opzicht en veelal onnauwkeurig in eigen taal omzette. Deze laatste categorie afwijkingen van het nederfrankische taaleigen zouden dus meer 'residua' uit het middelfrankische origineel zijn, zoals Van Helten ze noemt, dan vreemde in de taal ingedrongen elementen. Tevens verklaart dit waarom de psalmen 1 t/m 9 middelfrankisch zijn: de copiïst begon het middelfrankische origineel letterlijk over te nemen, doch ging later over tot voortzetting in zijn eigen dialect[1]. Van Helten meent te kunnen aantonen, dat ook dit middelfrankische origineel een interlineaire vertaling van de latijnse tekst was, waarbij de vertaler echter gedachteloos en mechanisch te werk zou zijn gegaan, vaak zonder zich te bekommeren om de betekenis van zijn 'maakwerk'. Dat ditzelfde bezwaar van mechanisme bij de vertaling ook de nederfrankische versie aankleeft, is in de lijn dezer verklaring vanzelfsprekend.

De verklaringen van Van Helten kunnen bezwaarlijk volstrekt bewezen worden geacht - Cosijn bestreed ze en bleef vasthouden aan zijn mening, dat de psalmen 18 en 53-73 ook oorspronkelijk waren geschreven in een oostnederfrankisch dialect, waarin als gevolg van de nabijheid der taalgrens vreemde elementen waren binnengedrongen[2] - maar de aangevoerde aanwijzingen maken tot op zekere hoogte een aannemelijke indruk. Dat Van Helten daarbij naar mijn mening echter veel te ver gaat en met name b.v. 'residua' van het middelfrankisch origineel wil zien, waar een andere eenvoudiger verklaring mogelijk is, deed ik in

1) Zie de litteratuur genoemd in de vorige noot.
2) Tds. Ned. Taal- en Lett., 15, p. 316 e.v.

het begin dezer inleiding reeds uitkomen[1]. Eveneens wees ik er reeds op, dat het door Van Helten gesignaleerde automatisme bij de oorspronkelijke vertaling uit het latijn zeker niet altijd aanwezig is en dat meermalen zelfs van vrije vertaling mag worden gesproken.

Ik acht het ook zeer twijfelachtig, dat een nederfrankisch sprekende bij de vertaling van een middelfrankische tekst in zijn eigen dialect 'durch umschreibung', zoals Van Helten zegt, een omwerking alleen in grammaticaal-'klankwettig' opzicht tot stand zou brengen. Hij zou het toch moeten bemerken, als het resultaat daardoor onnederfrankisch zou zijn. Wat Van Helten ons vraagt te geloven is feitelijk niets anders, dan dat een hedendaagse nederlander een duits woord als *Wartezimmer* zou omzetten in *wardetimmer* of zelfs, door een fout bij het copiëren, in *wardezimmer* of *wartetimmer*, hetgeen een 'residu' zou opleveren, en wel een partieel, zoals Van Helten dat b.v. in *ûtropizot* (ps. 18,2) wil zien. Naar mijn mening kan de omwerker dan ook zeker geen nederfrank zijn geweest, maar veeleer een middelfrank met enige kennis van het nederfrankisch. Dit zou tenminste de middelfrankische 'residua' beter verklaren.

Maar er is meer. Voor een *vertaling* in het nederfrankisch schijnen te pleiten verscheidene nederlandse woorden, die in het hoogduits afwijkend zijn, en waarvan Cosijn er reeds enige heeft genoemd; daaraan zouden nog verschillende andere kunnen worden toegevoegd. Van een aantal dezer

1) Van Helten had in zijn weerlegging van Cosijns bezwaren (in Tds. Ned. Taal- en Lett., 16) trouwens reeds toegegeven, dat niet zeker was, dat alle door hem aanvankelijk als niet-nederlands beschouwde woorden ook oudtijds niet-nederlands moeten zijn geweest.

zou men nog kunnen stellen, dat het woord mogelijk ook in het middelfrankisch dialect der psalmen 1-9 heeft bestaan en daaruit is gecopieerd. Immers, zoals Behaghel indertijd reeds opmerkte, is het middelduits goeddeels een door hoogduits overstroomd nederduits. Men bedenke daarbij, dat het materiaal van het middelfrankisch der psalmen slechts drie psalmen omvat, enkele glossen en enkele 'residua' in het nederfrankisch gedeelte. Doch er zijn nog andere typisch nederlandse woorden, wier middelfrankische equivalenten in de psalmen hoogduits zijn, b.v. nfr. *huo*, *uuo*, 'hoe' in *uuo lango*, 'quousque' (61,4), tegenover mfr. *uuio*, *uuie*, hgd. 'wie' in *uuio lango*, 'usque quo' (glossen van Lipsius uit ps. 4,3), waar het gebruik van de beide vormen in het nfr. resp. het mfr. idiomatisch overeenstemt met dat in het nndl. resp. het nhgd.; nfr. *thuro* 'door', tegenover mfr. *thuruch*; nfr. *he*, *hie*, 'hij', tegenover mfr. *her*; nfr. *gi*, 'gij', tegenover mfr. *ir*, en dgl. woordjes, die ten dele wel historisch verwant zijn, maar waarbij nauwelijks meer van 'umschreibung' kan worden gesproken; nfr. (*far*)*seggon*(*i*) tegenover mfr. *sagen*(*de*); nfr. *hebon* (voor **hebbon*) tegenover mfr. **haben* (*habeda* in de glossen, mfr. residu in het nfr. gedeelte), door Schönfeld in de Inleiding van zijn 'Historische Grammatica van het Nederlands' gerekend onder de kenmerken van het onderscheid tussen inguaeoons (noordelijk) en duits (zuidelijk); nfr. *antscêine* (maar in de glossen een enkel maal ook *anliton*), 'faciem', tegenover mfr. *antlucce*; en vooral ook een niet alleen lexicaal, doch ook syntactisch-idiomatisch punt als de aanduiding van het relativum als subject van een predicaat in de 2e persoon, b.v. nfr. *ne salt tu*, *got*, *thia faruuirpi unsig*?, 'nonne tu, deus, qui repulisti nos?' (59,12); *gehôri... thia*

gidruouis diopi sêuuis, ‘exaudi... qui conturbas profundum maris’ (64,8); *cumit... alla thia forhtit gode*, ‘venite ... omnes qui timetis deum’ (65,16), tegenover mfr. *gelierot uuerthet ir ther duomot ertha*, ‘erudimini qui iudicatis terram’ (2,10), vgl. ohd. *ir der.*

De middelfrankische omwerker bepaalde zich dus blijkbaar niet geheel tot een ‘umschreibung’, maar hij streefde, naar zijn kennis van de taal, een werkelijke vertaling in het nederfrankisch na, na eerst begonnen te zijn met de psalmen 1-9 in zijn eigen dialect over te schrijven. Maar als men zou mogen aannemen, dat de nederfrankische tekst een door een middelfrank vervaardigde vertaling is, dan rijst aanstonds de vraag, of het dan niet evenzeer mogelijk is, dat hij die tekst, na de eerste negen psalmen *uit het latijn te hebben vertaald* in zijn eigen dialect, de volgende *eveneens rechtstreeks uit het latijn vertaalde in het nederfrankisch*, wellicht omdat dit de taal was van het gebied, waar hij werkzaam was. Ook zulk een gang van zaken toch zou, v.z.v. niet aan ontlening kan worden gedacht en afgezien van reeds eerder door mij gesignaleerde aanvechtbare interpretaties van Van Helten, een aannemelijke verklaring geven voor de z.g. mfr. ‘residua’ in het nfr. gedeelte. Ten dele de stand van vertalers kennis van het nederfrankisch idioom, ten dele ook momenten van onoplettendheid kunnen daarvoor verantwoordelijk zijn geweest, en de fouten zouden hem, den middelfrank, minder storend in het oog liggen, dan zij het een nederfrank zouden moeten doen. Aldus bezien is er, naar ik meen, zeker nog een mogelijkheid, dat de opvatting van Cosijn *mutatis mutandis* toch juist is. Maar volstrekte zekerheid zal in deze wel niet verkregen kunnen worden.

Ook op andere punten, zoals b.v. de verklaring van een

aantal vormen met umlaut bij lange vocalen, die volgens Van Helten in het taaleigen van het dialect, doch naar mijn mening in het kader van de ontleningen en/of residua moet worden gezocht, vermag ik Van Helten niet steeds te volgen. Het betreft in deze gevallen echter grotendeels taalkundige kwesties, die voor onze tekstuitgave niet van belang zijn, zodat ik daarvoor volsta met de lezer te verwijzen naar mijn eerder genoemd artikel ‘Oudoostnederfrankisch of oostelijk Oudnederlands?’ in het Tijdschrift voor Nederlandse Taal- en Letterkunde, LXXI (1953).

* * *

Aan de tekst is de latijnse versie niet toegevoegd, daar zij nodeloos veel ruimte zou innemen, terwijl zij desgewenst altijd van elders kan worden geraadpleegd. Wel is een volledige woordenlijst opgenomen, die echter zo eenvoudig en beknopt mogelijk is gehouden. Zij geeft de latijnse vertaling der nederfrankische woorden, zoals zij in de tekst der Vulgata - behoudens varianten - luidt. Indien het woord een verbum is en in de onfr. tekst in de infinitivus voorkomt, wordt deze vorm gegeven, zo nodig met vermelding van plaatsen, waar andere vormen optreden. Op soortgelijke wijze worden substantiva en adjectiva zo mogelijk in de nominativus singularis vermeld. Komt het werkwoord of naamwoord in de tekst niet in de infinitivus c.q. de nominativus singularis voor, dan wordt een andere, bij voorkeur de eenvoudigste, vorm gegeven met de daarbij behorende latijnse vertaling, zo nodig wederom met vermelding van andere plaatsen. Slechts in bijzondere gevallen worden verschillende vormen van één grondwoord afzonderlijk opgegeven of aangeduid. Wat de alfabetische

volgorde betreft kan nog worden opgemerkt, dat f en u (= v) als gelijkwaardig zijn beschouwd evenals i en j en k, q en c, alsmede dat lange vocalen volgen op de korte.

Tenslotte volgt hieronder nog een lijst van *variae lectiones*, die echter beperkt is tot de van de redactie-Van Helten afwijkende lezingen.

Variae lectiones

Zoals reeds gezegd, worden in deze lijst slechts de van de redactie-van Helten afwijkende lezingen vermeld. De cijfers verwijzen naar psalm en vers. De afkortingen zijn: Hn = Heyne; vH = van Helten; O = overgeleverde tekst; R = Rooth.

18,	1	furkundit cfm O; vH far-.
	3	spraken, stemmen cfm O; vH -on.
	5	bettekameren (O bete-); vH -on.
	9	rehta cfm Hn; vH retha cfm O.
	10	forhta cfm Hn; vH fortha cfm O.
	11	honog cfm O; vH honig.
	13	uirnimit cfm O; vH uar-, -. beholenen cfm O; vH -on.
	14	sie cfm O; vH sia. -. uuerthon cfm O; vH -ont.
	15	spraken cfm O; vH -on. -. gehugenisse cfm O; vH -nissi. -. gegenuuirdi cfm O; vH gegin-.
54,	2	bida naar R cfm O; vH beda.
	20	ginetheron cfm O; vH genitheron.
55,	8	sila naar R cfm O; vH sela.
	10	ruopen cfm O; vH ruopon thi (thi cfm lat. tekst).
56,	2	sila naar R cfm O; vH sela.
	4	the tradon; O tetradon; vH thia tetradon. Zie R, die Westf. Ps. de mi traden, Dresd. Ps. di mich traten vgl.; cf. ook 55, 2.3 en vH p. 174 noot 2.
	5	slip ik cfm O; vH ik slip. Vgl. ook 72, 13; een vrije

	volgorde in ons dialect is niet ondenkbaar, zie 67, 23.
6	alleri cfm O; vH allero.
7	bougedon cfm Hn; vH boigedon; doch zie zijn twijfel in Inl. § 6*η*.

	9	guolikheide; vH guolihheide cfm O; doch zie zijn twijfel bij 56, 6 i.v.m. de mogelijkheid van verwarring van h- en k-tekens in het eerste deel van het hs.; en vgl. v.w.b. het tweede deel 67, 29 uuorhtus (O uuorktus).
57,	3	unreht cfm Hn; vH an unreht cfm O; an is mechanische weergave van lat. in- van iniustitias.
	8	ummehtiga; vH unmethiga cfm O.
58,	5	uuarth cfm Hn; vH uuarht.
	14	Iacobes cfm R (hs. iaco□); vH Iacob.
	16	trespreida naar R cfm O; vH te-.
60,	3	herte cfm O; vH herta.
	7	jar naar R cfm O; vH iar.
	9	lof cfm Hn; vH cfm O louan; de vertaler vertaalde eerst lat. psalmum dicam met sal ic louan en toen nog eens dicam met quethan.
61,	5	uuerd cfm 0; vH uuerth. -. te; vH ti, maar hij acht ook te mogelijk.
	6	nouanthoh underthudig sis cfm O; vH nouanthoh *herrin underthudig sis (lat. deo subiecta).
	11	in naar R cfm O; vH inde. -. to (gerone) naar R cfm O; vH te. -. rîkduoma; vH rîhduoma cfm O; zie ook 56, 9; 72, 28.

62,	2	(te) uuaconi; O uuaconi; vH uuacon ic (lat. vigilo); er schijnt mij door haplografie uitval van het voorzetsel te bij het gerundium te hebben plaats gehad, al heeft de lat. tekst die vorm niet. -. ana cfm Hn; vH cfm O an. -. un-(uuaterfollora); vH cfm O an, dat echter zinloos is.
	11	unrihta naar R cfm O; vH unrehta.
63,	3	uuirkindere cfm O; vH -ero.
	5	gefestodon cfm Hn; vH cfm O gefestoda; het zins-

		verband vereist een meervoud wat ook vH daarover moge aanvoeren.
64,	4	unrehtero cfm Hn; vH cfm O unrethero. -. genathon naar R cfm O; vH gi-.
	11	fardrenkende; vH fardrenkinde; O fardrinkende.
	14	dale cfm O; vH -o.
65,	2	guolikheide; vH cfm O guolihheide; zie bij 56, 9.
	7	seluan cfm O; vH -uun.
	11	aruit cfm O; vH aruith.
66,	2	irliohte; vH cfm O -othe.
67,	7	(ist); vH is.
	8	so (1e maal) cfm Hn; vH cfm O mit so; de fout in O wegens lat. cum, dat eerst is vertaald door mit en toen nogmaals door so.
	9	Israelis cfm R (hs. Isrł); vH Israel; zie 67, 27.36; 71, 18.
	16	sueuot met R en Hn cfm O, die echter misschien ook sneuot leest; vH streuot; R heeft aangetoond, dat O verklaarbaar is, zij het op andere wijze dan Hn doet.
	17	gelicad ist naar R cfm Hn; vH gelicandi ist; O gelicast; R heeft aangetoond, dat de wijziging van vH ongerechtvaardigd is (vgl. oudeng. ps. welgelicod).
	18	rediuuagon cfm O; vH -an.
	19	ungelouuinda cfm Hn; vH cfm O ne ungelouuinda; de

	fout in O door dubbele weergave van lat. non.
20	farth cfm Hn; vH cfm O farht.
21	utfarth cfm Hn; vH cfm O -ht.
22	sceithlon cfm Hn; vH cfm O sceihtlon.
27	Israelis cfm R (zie 67, 9); vH Israel.
31	siluer cfm O; vH siluere.

	32	Aegipto cfm O; vH Aegypto.
	35	Israhel cfm R (hs. Isħ); vH Israel.
	36	Israelis cfm R (zie 67, 9; 27); vH Israel.
68,	4	aruidoda cfm O; vH aruithoda. -. (so)sal ic gitruon (O naar R sal ic gitruon); vH so ic getruon.
	27	uundeno cfm O; vH uundono.
70,	15	buocstaf cfm Hn; vH buochstaf; O buohcstaf.
71,	2	cunig cfm O; vH cunige; vgl. bij 67, 31.
	12	geuuelde cfm O; vH geuueldegin.
	16	berge cfm O; vH bergo.
	18	Israelis cfm R (zie 67, 9.27.36); vH Israel.
72,	9	leit cfm R; vH cfm O lief.
	13	quad ik cfm O; vH ik quad; zie ook 56, 5.
	16	dat cfm O; vH that.
	28	ik cfm Hn; vH cfm O ih; zie ook 56, 9; 61, 11; 65, 2.

passim he, thu, uui, mi, thi, gi steeds zonder lengteteken; vH met en zonder lengteteken.

Tekst[1)]

Psalm XVIII
(Hebr. XIX)

1. Himila tellunt guolikhêide godes, inde uuerk hando sînro furkundit festi.
2. Dag dages ûtropizot uuort, in naht nahti cundit uuîsduom.
3. Ne sint sprâken noh uuort thero ne uuerthin gihôrda stemmen iro.
4. An allero erthon fuor lût iro, inde an endon ringis erthon uuort iro.
5. An sunnun satta selitha sîna in he also brûdegomo forthgangande fan bettekameren sînro.
6. Mendida also uurisil te lôuponi uueh, fan hôon himili ûtganc sîn.
7. In uuithirlôp sîn untes te hôi sînro; nohne ist the sig geberge fan hitte sînro.
8. Êuua godes unbeuullan, bekêrundi sêlun, urkuntscap godes getrûuui, uuîsduom farlîendi luzzilon.
9. Rehnussi godes rehta, geblîthande herta, gebot godes scîeri, irliohtende ôgun.
10. Forhta druftines hêilig, uoluuonende an uuerildi uuerildis; duoma druftines giuuâri, rehtlika an sig seluon.
11. Begerlika ouir golt in stêin dûrlikin uilo, in suottera ouer honog in râta.
12. Geuuisso scalc thîn behuodit sia, an behuodene im uuithirlôn mikil.

1) Tussen haakjes geplaatste woorden komen niet in het hs. voor.

13. Misdâdi uuie uirnimit? Fan beholenen mînin gerêini mi in fan fremethon ginâthe scalke thînin.
14. Of sie mîn ne uuerthon geuueldig, than ik unbeuullan uuesen sal uan misdâdi mêistero.
15. In uuesan solon that gelîcun sulun sprâken mundis mînis, in gehugenisse hertin mînis an gegenuuirdi thînro emiceio.
16. Hêrro, hulpere mîn inde relôsere mîn.

Psalm LIII

7. Bekêre uuel fiundon mînon, an uuârhêide thînro tesprêide sia.
8. UUillico sal ic offran thi, in begian sal ic namin thînin, hêrro, uuanda guot ist.
9. UUanda fan allin arbêidin generedos-tu mi, in ouir fiunda mîna scouuuoda ôga mîn.

Psalm LIV

2. Gehôri got gebet mîn in ne faruuirp bida mîna; thenke te mi in gehôri mi.
3. Gidruouit bin an tilongon mînro, in mistrôst bin fan stimmon fiundes in fan arbêide sundiges.
4. UUanda genêigedon an mi unreht, in an âbulge unsuoti uuâron mi.
5. Herta mîn gidruouit ist an mi, in forta dôdis fiel ouir mi.
6. Forchta in biuonga quâmon ouer mi, in bethecoda mi thuisternussi.
7. In ic quad: uuie sal geuan mi fetheron also dûuon, in ic fliugon sal in raston sal?
8. Ecco firroda ic fliende, inde blêif an ênôdi.

9. Ic sal bêidan sîn thie behaldon mi deda fan luzzilhêide gêistis in fan geuuidere.
10. Bescurgi, hêrro, tedêile tunga iro; uuanda ic gesag unreht in fluoc an burgi.
11. An dag in an naht umbifangan sal sia ouir mûra iro unreht, in arbêit an mitdon iro in unreht.
12. In ne tefuor fan strâton iro prisma in lôsunga.
13. UUanda of fiunt flûkti mi, ic tholodi geuuisso, in of thie thie hatoda mi ouir mi mikila thing sprêke, ic burge mi so mohti geburran fan imo.
14. Thu geuuisso man êinmuodigo, lêido mîn in cundo mîn.
15. Thu samon mit mi suota nâmi muos; an hûse godes giengon uuir mit geluui.
16. Cumi dôt ouir sia, in nitherstîgin an hellon libbenda; uuanda arhhêide an selethen iro, an mitdon im.
17. Ik eft te gode riep, in hêrro behielt mi.
18. An âuont in an morgan in an mitdon dage tellon sal ic in kundon, in he gehôron sal.
19. Irlôsin sal an frithe sêla mîna fan thên thia ginâcont mi, uuanda under managon he uuas mit mi.
20. Gehôrun sal got in ginetheron sal sia, thie ist êr uueroldi.
21. Ne geuuisso ist im uuihsil, in ne forchtidon got; theneda hant sîna an uuitherlôni.
22. Beuuollon urcuntscap sîna, tedêilda sint fan âbulgi antscêines sînis, in ginêkeda herta sîn. Geuuêicoda sint uuort sîn in ouir olig, in sia sint gescot.
23. UUirp ouir hêrrin sorga thîna inde he thi tion sal: in ne sal geuon an êuuon uuankilhêide rehlikin.
24. Thu geuuisso got lêidon salt sia an pute an-frêson. Man bluodo in lôsa ne solun gemitdelon daga iro; ik eft ic getrûon sal an thi, hêrro.

Psalm LV

2. Ginâthi mi got, uuanda trat mi man, allan dag anafehtonde uuîtonoda mi.
3. Trâdun mi fiunda mîne allan dag, uuanda manage fehtinda angegin mi.
4. Fan hôi dagis fortin sal ik; ic geuuisso an thi sal gitrûon.
5. An gode sal ik louan uuort mîn, an gode gitrûoda ic; ne sal ic fortan uuad duo mi flêisc.
6. Allin dag uuort mîna faruuieton; angegin mi alla gethâhti iro an uuele.
7. UUonun solun in bergin salun sig; sia fersna mîn beuuarun sulun.
8. Also tholodun sila mîna, fur nieuuehte behaldona sal-tu duon sia; an âbulge folc tebrecan saltu.
9. Got, lîf mîn cundida thi; thu sattos trani mîna an geginuuirdi thînro.
10. Also in an gehêite thînro. Than bekêron sulun fiunda mîne behaluo. In souuilikin dage ic ruopen, ecco bicanda uuanda got mîn bist.
11. An gode sal ic louan uuort, an hêrro sal ic louan uuort; an gode gitrûoda ik, ne sal ik fortan uuad duo mi man.
12. An mi sint, got, gehêita thîna, thia ik sal geuan louis thi.
13. UUanda thu generedos sêla mîna fan dôde in fuoti mîne fan glîdeni, that ic lîke fore gode an liohte libendero.

Psalm LVI

2. Ginâthi mi, got, ginâthi mi, uuanda an thi gitrûot sila mîn, in an scado fetheraco thînro sal ic gitrûon untes farlîthe unreht.

3. Ruopen sal ik te gode hôista, god thia uuala deda mi.
4. Sanda fan himele in ginereda mi, gaf an bismere the trâdon mi.
5. Santa got ginâtha sîna in uuârhêit sîna, in generida sêla mîna fan mitton uuelpo leono. Slîp ik gidruouit; kint manno tende iro geuuêpene in sceifte, in tunga iro suert scarp.
6. Irheui thi ouir himila, got; in an alleri erthon guolikhêide thîne.
7. Stric macodon fuoti mîna, in bougedon sêla mîna. Gruouon furi antscêine mîn gruoua in fielon an thia.
8. Garo herta mîn, got, garo herta mîn, singin sal ic in lof quethan.
9. Upstâ guolikhêide mîna, upstâ psaltere in cithara; up sal ik stân âdro.
10. Bigian sal ik thi an folkon, hêrro, lof sal ik quethan thi an thiadi.
11. UUanda gimikilot ist untes te himelon ginâtha thîn, inde untes te uulcon uuârhêit thîn.
12. Upheue thi ouir himila, got, in ouir alla ertha guolichêide thîne.

Psalm LVII

2. Of giuuâro geuuisso rehnussi spreket: rehlico irduomit, kint manno.
3. Geuuisso an hertin unreht uuirkit; an erthon unreht hendi iuuua macunt.
4. Gifirroda sint sundiga fan uuambun, irrodon fan reue; sprâcun lôsa thing.
5. Hêitmuodi im aftir gelîcnussi slangin, also aspidis dôuuero in stuppendero ôron iro.

6. Thie ne sal gihôrin stimma an-galendero in toufreres galendes uuîslico.
7. Got tebrecan sal tende iro an munde iro; kinnebaco leono sal tebrecan got.
8. Te nieuuete cumun sulun also uuatar rinnende; thenit bogo sînin, untes sia ummehtiga uuerthin.
9. Also uuahs that flûtit ginumena uuerthunt; ouirfiel fûir in ne gesâgon sunna.
10. Êr farnâmin thorna iuuua haginthorn, also libbende also an âbulge farsuuelgit sia.
11. Blîthon sal rehlico so he gesiet uurâca, hendi sîna uuascon sal an bluodi sundigis.
12. In quethan sal man: of geuuisso ist uuasmo rehlicon, geuuisso ist got irduomindi sia (an)erthon.

Psalm LVIII

2. Gineri mi fan fiundun mînun, got mîn, in fan anstandandon an mi genere mi.
3. Genere mi fan uuirkindon unreht, in fan mannon bluodo bihalt mi.
4. UUanda ecco fiengon sêla mîna, analiepon an mi starca.
5. Noh unreht mîn, noh sunda mîn, hêrro, sundir unreht ran ik in gerichtit uuarth ik.
6. Upstâ an geginlôup mînin in gesig! in thu, hêrro got crefto, got Israelis, thenco te uuîsene alla thiadi; ne genâtho thu allon thia uuircunt unreht.
7. Bekêrda sulun uuerthun te âuandi, in hunger tholon sulun also hunda, in umbigân sulun burg.
8. Ecco sprêcan sulun an munde iro in suert an leporon iro; uuanda uue gehôrda?

9. In thu, hêrro, behoscon salt sia, te nieuuihte lêidon saltu alla thiade.
10. Sterke mîn te thi sal ik huodan.
11. UUanda got antfengere mîn. Got mîn genâtha sîn furicumun sal mi.
12. Got ôugit mi ouir fiunda mîna. Ne reslag thu sia, that nohuuanne ne fargetin folk mîn; tesprêide sia an crefte thînro in antsette sia, bescirmere mîn, hêrro.
13. Misdât mundis iro, uuort leporo iro, in befangana uuerthin an ouirmuodi iro.
14. In fan faruuâtannussi in fan lugenon cunda sulun uuerthun an thurofremingon, an âbulge thurofremingen, in ne sulun uuesan; in uuitton sulun uuanda got sal uualdan Iacobes in endi erthon.
15. Bekêrda sulun uuerthun te âuandi, in hunger tholon sulun also hunda, in umbigân burg.
16. Sia tresprêida uuerthint te etoni; of geuuisso ne uuerthint sada, in murmulon sulun.
17. Ik eft singen sal sterke thîn, in menden sal an morgen ginâthi thînro; uuanda thu gedân bis antfengere mîn in flucht mîn an dage arbêithis mînis.
18. Helpere mîn, thi sal ik louan, uuanda got antfengere bis-tu mîn; got mîn, genâthi mîn.

Psalm LIX

3. Got, faruurpe unsig in testôrdos unsig; thu irbulgi thi in genâthodos unsig.
4. Thu irruordos ertha in gedrûuedos sia; hêile tebrocannussi iro, uuanda irruort ist.
5. Thu ôugedos folki thînin harda thing; drencodos unsig....[1)] bereuuissi.

1) Hier heeft het hs. een kleine leemte met de aantekening: ‘deest una dictio’.

6. Thu gêui andrâdondin thi têikin, that sia flien fan antscêine bogin,
7. That generoda uuerthin lieua thîna. Behaldan duo mit forthoron thînro in gehôri mi.
8. Got sprak an hêiligin sînin: blîthon sal in dêilon sal ic Sicimam, in dal selithono sal ic metan;
9. Mîn ist Galaad in mîn ist Manasses, in Effraim sterke hôuidis mînis;
10. Iuda cunig mîn, Moab ûla tohopin mînis. An Idumeam sal ic thenan gescûe mîn; mi fremit-borona undirthûdiga sint.
11. UUe sal lêiden mi an burg fastero? uue sal lêidon mi untes an Idumeam?
12. Ne salt tu, got, thia faruuirpi unsig? in ne saltu gân, got, an creftin unsin?
13. Gif unsig hulpa fan arbêide; in îdil sâlda mannis.
14. An gode duon sulun uuir craft, in hie te nieuuihte lêiden sal uuîttononda unsig.

Psalm LX

2. Gehôri, got, gebet mîn, thenke te gebede mînin.
3. Fan einde erthen te thi riep, so sorgoda herte mîn. An stêine irhôdus-tu mi;
4. Thu lêidos mi, uuanda gedân bist tohopa mîn, turn sterke fan antscêine fiundis.
5. UUonon sal ic an selethon thînro an uueroldi, bescirmot an getheke fetheraco thînro.
6. UUanda thu, got mîn, gehôrdos gebet mîn, gâui thu erui forhtindon namo thînin.
7. Dag ouir dag cuningis saltu gefuogan, jâr sîna untes an dag cunnis in cunnis.

8. Foluuonot an êuuon an geginuuirdi godis; ginâthi in uuârhêide sîna uue sal thia suocan?
9. Sô sal ic lof quethan namin thînin an uuerolt uueroldis, that ik geue gehêita mîna fan dage an dag.

Psalm LXI

2. Thanne sal gode undirthûdig uuêsan sêla mîna? Fan imo geuuisso sâlda mîn.
3. UUanda in hie got mîn in neriando mîn, antfengere mîn: ne uuerthe ik irruert further.
4. UUo lango anafallit an manni? reslât alla iu, also uuende gesigenero in tûni faruurpana?
5. Nouan-thoh uuerd mîn thâhton te faruuerpene, ic ran an thursti; munde iro quedidon, in an hertin iro faruuîtton.
6. Nouan-thoh undirthûdig sîs, sêla mîn; uuanda fan imo gethult mîn.
7. UUanda hie got mîn in neriando mîn, hulpere mîn: ne sal ic ûtfaron.
8. An gode sâlda mîn in guolichêide mîn; got hulpon mînro, in tohopa mîn an godi ist.
9. Getrûit an imo, al samnunga folkis, ûtgietit furi imo herta iuua: got hulpere unsa an êuuon.
10. Nouan-thoch îdela kint manno, lugina kint manno an uuâgon, that sia bedriegen selua fan îdilnussi an that selua.
11. Ne ruokit gi to trûoni an unreht, in rôuuas ne ruokit to gerone; rîkduoma of sia thîunt, ne ruokit herta te settane.
12. Êinis sprac got, tuêne thia gehôrda ik: uuanda geuualt godis (ist).

13. In thi, hêrro, genâtha; uuanda thu geuen salt êinuuilikin bi uuerkon sînin.

Psalm LXII

2. Got, got mîn, te thi fan liohte (te) uuaconi; thursta an thi sêla mîn, so manohfoltlico thi flêisc mîn an erthon uûstera in âna uuega in un-uuaterfollora.
3. Sô an hêiligin geschêin ic thi, that ic gisâgi craft thîn in guolikhêide thîn.
4. UUanda betera ist ginâtha thîna ouir lîf; lepora mîna louon sulun thi.
5. Sô sal ik quethan thi an lîue mînin, in an namon thînin heuon sal ik heinde mîni.
6. Also mit smere in mit fêite irfullit uuerthe sêla mîn, in mit leporon mendislis louan sal munt mîn.
7. So gehugdig uuas thîn ouir strô mîn, an morgan thencon sal ik an thi, uuanda thu uuâri hulpere mîn,
8. In an getheke fetherono thînro mendon sal.
9. Cliuoda sêla mîn aftir thi; mi antfieng forthora thîn.
10. Sia geuuisso an îdulnussi suohtun sêla mîna, ingân sulun an diepora erthon;
11. Gegeuona uuerthunt an handun suerdes, dêila uusso uuesan sulun. Cunig geuuisso blîthon sal an gode. Gelouoda (uuerthunt) alla thia suerunt an imo, uuanda bestuppot ist munt sprekendero unrihta.

Psalm LXIII

2. Gehôri, got, gebet mîn, so ik biddon; fan forhtun fiundis genere sêla mîna.
3. Thu beschirmedos mi fan samnungun uueldâdigero, fan menege uuirkindere unreht;

4. UUanda scerpidon also suert tungon iro, thenedon bogo, saca bittera, that sia scietint an hulingon umbeuuollenin;
5. Gâlico scutton sulun imo, in ne sulun forhtun. Gefestodon sig uuort nieuuiht,
6. Taldon that sia behêlin strikke; quâthun: uue sal gesian sia?
7. Undersuohton unreht, tefuoron suokinda irsuokenussi.
8. Genâcon sal man in hertin diepin, in irhauan uuirthit got.
9. Scefte lutticoro gedâna sint uundon iro, in ummahtiga sint angegin im tungen iro.
10. Gidruouida sint alla thia gisâgon sia, in forhtida allaman; in cundidon uuerk godis, in dâde sîna an farnâmen.
11. Blîthon sal rehlico an hêrron, in getrûon sal an imo, in gelouoda sulun uuerthun alla rehlica an hertin.

Psalm LXIV

2. Thi timit lof, got, an Syon, in thi uuirthit gegeuan gehêita an Hierusalem.
3. Gehôri gebet mîn! te thi alla-flêisc cuman sal.
4. UUort unrehtero creftih uuâren ouir uns, in sundon unsen thu genâthon(salt).
5. Sâlig thana thu gecuri in genâmi! uuonon sal an frîthouon thînin. Irfullida uuerthun (uui) an guode hûses thînis.
6. Hêilig ist duom thîn, uunderlic an rehte. Gehôri unsig, got, neriando unsa, tohopa allero endo erthon, in an sêuui ferro;
7. Geruuindi berga an crefte thînro, gegurdit mit geuuelde.

8. Thia gidruouis diopi sêuuis, lût fluodi sînro.
9. Gedruoueda uuerthunt thiadi, in forhton sulun thia uuonont an gemerke fan têignon thînon; ûtferthi morganis in âuondis saltu gelieuon.
10. Thu uuîsodos erthon in fardrenkedos sia; thu gemanohfaldedos te gerîksini sia. Fluot godis irfullit ist mit uuateron. Thu geruuedos muos iro, uuanda sô ist geruuinga iro.
11. Beke iro fardrenkende gemanohfaldos cunni iro; an dropon iro blîthon sal barinda.
12. Quethon saltu coronam iâris guodi thînro, in felt thîna irfullot uuerthunt mit genuhte;
13. Fêita sulun uuerthun scônitha uuostinnon, in mendisle huuela begurdida uuerthunt.
14. Anaclêda (sint) uuithera scâpo, in dale thîon sulun mit fruhti; ruopon salun, geuuisso lof quethan salun.

Psalm LXV

2. Singit gode, al ertha, lof quethet namon sînin; geuet guolikhêide loui sînin.
3. Quethit gode: so eiselika thing sint uuerk thîna, hêrro! An menigi crefti thînro liegon sulun thi fiunda thîna.
4. Al ertha bede thi in singe thi, lof quethe namin thînin.
5. Cumit in gesiet uuerk godis, egislikis an râdon ouir kint manno,
6. Thie kierit sêo an thurrithon; an fluode ouirlîthon solun mit fuoti. Thâ sulun uuir blîthan an imo,
7. Thie uualdonde ist an crefte sînro te êuuon. Ôugun sîna ouir thiadi scauuont: thia uuitherstrîdunt, ne uuerthint irhauan an sig seluan.

8. Geuuîet, thiadi, got unsan, inde gehôrda duot stemma louis sînis,
9. Thie satta sêla mîna te lîue, in ne gaf an giruornussi fuoti mîne.
10. UUanda becorodos uns, got, mit fûire uns irsuohtos, also man irsuokit siluer.
11. Thu leidos unsig an stricke, sattos aruit an ruggi unsin, gesattos man ouir hôuit unsa;
12. UUi lithon thuro fûir in thuro uuatir, in brâhtos unsig an cuolithon.
13. Gân sal ic an hûse thînin an offringon,
14. Geuan sal ik thi gehêita mîna, thia undirsciethon lepora mîna, in sprac munt mîn an aruithi mîna.
15. Offringa luttira offran sal ic thi mit brunni uuithero, offran sal ic thi ohsson mit buckin.
16. Cumit, gehôrit, in tellon sal ic, alla thia forhtit gode, huo deda sêla mîna.
17. Te imo mundi mînin riep, in mendida undir tungon mînro.
18. Unreht of gisag an hertin mînin, ne sal gehôran hêrro. Bethiu gehôrda got in thâhta stemmon bedon mînro.
19. Geuuîgit got, thie ne faruuarp gebet mîn in ginâtha sîna fan mi.

Psalm LXVI

2. Got ginâthi unsig in geuuîe unsig, irliohte antscêine sîn ouir uns in genâthi unsig,
3. That uuir antkennan an erthon uueg thînin, an allon thiadon sâlda thîna.
4. Begian thi folc, got, begian thi folc alla.
5. Blîthent in mendint thiadi, uuanda thu irduomis folc an rehti, in thiadi an erthon gerihtis.

6. Begian thi folc, got, begian thi folc alla.
7. Ertha gaf uuahsmo sînin. Geuuîe unsig got, got unser,
8. Geuuîe unsig got, in forhtan imo alla einde erthon.

Psalm LXVII

2. Upstandi got, in testôrda uuerthin fiunda sîna, in flient thia hatodon imo fan antscêine sînin.
3. Also teferit rôuc, tefarin; also flûtit uuahs fan antscêine fûiris, sô farfarin sundiga fan antscêine godis.
4. In rehtlica gôuma uuirkint in mendint an antscêine godis, in gelieue im an blîthone.
5. Singet gode, lof quethet namon sînin, uueg uuirkit imo, thia upstêig ouir nithegang: hêrro namo imo.
6. Mendit an geginuuirdi sînro; gidruoueda uuerthint fan antscêine sînro, fadera uuêisono in scepenin uuidouuano.
7. Got an stede hêilegoro sînro, got thie anuuanon duot êinis sidin an hûse, thie ûtlêidende (ist) bebundona an sterke, also thia thia uuitherstrîdunt, thia uuonunt an grauon.
8. Got, so thu giengi an geginuuirdi folkis thînis, so thu thurolithi an uûstinon,
9. Ertha irruort ist, geuuisso himela druppon fan antscêine godis Sinai, fan antscêine godis Israelis.
10. Regin uuilligin ûtscêithon saltu, got, erui thînin, in ummahtig ist, thu geuuisso thurofremidos sia.
11. Quicca fê thîna uuonun sulun an iro; thu geruuidos an suoti thînro (armin), got.
12. Hêrro giuit uuort predicondon mit crefte mikiliro.
13. Cunig crefte lieuis lieuis, in scôni hûsis te dêiline girôuui.
14. Of gi slâpit under mitdon samnungun, fetheron

dûuon fersiluerdero, in aftrista rugis iro an blêike goldis.
15. So undirscêithit himilisco cuninga ouir sia, fan snéue uuîta sulun uuerthun an Selmon.
16. Berg godis berg fêit, berg sueuot, berg fêitit.
17. Beuuie uuânit gi berga gequâhlit? Berg an themo uuala gelîcad ist gode te uuonone an imo; geuuisso hêrro uuonon sal an ende.
18. Rêdiuuagon godes mit tên thûsint manohfalt, thûsint blîthendero; hêrro an im an Sinai an hêiligon.
19. Upstigis an hôi, nâmi hafta, antfiengi geua an mannon, geuuisso ungelôuuinda an te uuonene hêrro got.
20. Geuuîet hêrro an dag daga-uuelikis! gisunda farth duon sal uns got sâldano unsero.
21. Got unser got behaldana duonda, in hêrrin hêrrin ûtfarth dôdis.
22. Nouan-thoh got tebrecan sal hôuit fiundo sînro, scêithlon lockis umbigangindero an misdâdin iro.
23. Quad hêrro: fan Basan bekêran sal ic, kêron an dûpi sêuues,
24. That nat uuerthe fuot thîn an bluode, tunga hundo thînro fan fiundun fan imo.
25. Gesâgon ganga thîna, got, ganga godes mînis, cuningis mînis thie ist an hêiligin.
26. Furiquâmon furista gefuogeda singindon an midton thierno timparinno.
27. An samnungun geuuîet gode hêrren, fan brunnon Israelis.
28. Thâr Beniamin iungelig an muodis ouirferdi, furista Iuda lêidera iro, furista Zabulon, furista Nephtalim.
29. Gebuit, got, crefti thînro; gefesti that, got, that-tu uuorhtus an unsig.

30. Fan duome thînin an Ierusalem thi offron sulun cuninga geuon.
31. Refang dier riedis: samnunga stiero an cûon folco, that sia ûtscêithin thia thia gecoroda sint mit siluer.
32. Testôri thiadi thia uuîga uuilunt: cumun sulun bodon fan Aegipto, Aethiopia furicumun sal heinde iro gode.
33. Rîki erthon, singit gode, singit hêrrin,
34. Sangit gode, thia upstîgit ouir himel himeles te ôsterhaluon.
35. Ecco, geuon sal stimma sînro stemma crefte. Geuet guolichêide gode ouir Israhel, mikili sîn in craft sîn an uulcun.
36. Uundirlic got an hêiligon sînin, got Israelis hie geuon sal craft in sterke folkis sînis. Geuuît got!

Psalm LXVIII

2. Behaldan mi duo, got, uuanda ingiengon uuatir untes te sêlon mînro.
3. Gestekit bin ic an lêimo diupi, in ne ist geuuesannussi; ic quam an diopi sêuues, inde geuuidere besenkida mi.
4. Ic aruidoda ruopinde, hêisa gidâna uurthun kelon mîna, tefuorun ôugon mîn, (so) sal ic gitrûon an gode mînin.
5. Gimanochfoldoda sint ouir locka hôuidis mînis thia hatodon mi thankis; gesterkoda sint thia hêftidon mi fiunda mîni mit unrehte; thia ic ne nam, thuo fargalt.
6. Got, thu uuêist unuuiti mîne in misdâdi mîna fan thi ne sint beholona.
7. Ne scaman sig an mi thia bîdint thi, hêrro, hêrro crefte! Ne uuerthin gesceindit ouir mi thia suocunt thi, got Israhelis!
8. UUanda thuro thi tholoda ik bismer, bethecoda scama antscêini mîn;

9. Elelendig gedân bin bruothron mînon in fremithi kindon muodir mînro.
10. UUanda ando hûses thînis at mi, in bismer lastrindero thi fielon ouir mi.
11. In ic thecoda an fastingon sêla mîna, in gidân ist an bismer mi,
12. In gesatta uuât mîn te héron, in gedân bin im an spelle.
13. Angegin mi sprâcon thia sâton an portun, in an mi sungun thia druncun uuîn.
14. Ic geuuisso gebet mîn te thi, hêrro; tît uuala te lîkene, got! An menege ginâthon thînro gehôri mi, an uuârhêide sâldun thînro!
15. Genere mi fan horouue, that ne ic innestecke; genere mi fan thên thia hatodon mi in fan diopithon uuatiro.
16. Ne mi besenki geuuidere uuateres, nohne farsuelge mi diupi, nohne antlûke ouir mi putte munt iro.
17. Gihôri mi, hêrro, uuanda guot ist ginâtha thîna; aftir menege ginâthono thînro scauuuo an mi,
18. In ne kêre antscêine thîn fan knapin thînin, uuanda ic geuuîtenot uuirthon: sniumo gihôri mi!
19. Thenke sêlon mînro, in genere sia; thuro fiunda mîna irlôsi mi.
20. Thu uuêst laster mînin in scama mîna in unêra mîna; an geginuuirdi thînro sint alla thia uuîtonont mi.
21. Lasteris bêid herta mîn in armuodis: in ik bêid thia samon gedruouit uuirthi, in ne uuas; the getrôstoda, in ne fant.
22. In gâuon an muos mîn galla, in an thurste mînin drenkedon mi mit etige.
23. UUerthe disc iro furi im an stricke, in an uuitherlônon in an besuîchêide!

24. Duncla uuerthin ôugon iro that sia ne gesian, in rukgi iro io an-crumbe!
25. Ûtguit ouir sia âbulge thîna, in hêitmuode âbulge thînro befangi sia!
26. UUerthe uuonunga iro uuosti, in an selethon iro ne sîe thia uuone.
27. UUanda thana thu sluogi êhtidon sia, in ouer sêr uundeno mînro geôcodon.
28. Gesette unreht ouir unreht iro, in ne gangint an rehtnussi thîn.
29. Fardiligot uuerthin fan buoke libbendero, in mit rehtlicon ne uuerthon gescriuona.
30. Ic bin arm in tregehaft; sâlda thîn, got, antfieng mi.
31. Louon sal ic namo godis mit sange; in gemikolon sal ic imo an loue.
32. In gelîcon sal it gode ouir calf nûuui, horin forthbrenginde in clâuuon.
33. Gesian arma in blîthin; suokit got in libbun (sal) sêla iuuua.
34. UUanda gehôrda arma hêrro, in gibundana sîna ne faruuirp.
35. Louin imo himela in ertha, sêu in alla criepinda an im.
36. UUanda got behaldan duon sal Syon, in gestiftoda sulun uuerthun burge Iudae; in uuanun sulun thâr, in mit erui geuuinnon sulun sia;
37. In cunni scalco sînro nieton sal sia, in thia minnunt namo sînan uuonon sulun an imo.

Psalm LXIX

2. Got, an hulpe mînro thenke; hêrro, te helponi mi îlo.
3. Gescendoda uuerthin in scamin sig, thia suokint sêla mîna.

4. Bekêrda uuerthin uuithere in scaminda, thia uuilunt mi uuila. Bekêrda uuerthin sân scaminda, thia quethunt mi: euge, euge!
5. Mendin in blîthin an thi alla thia suocunt thi, in quethen io: gemikilot uuerthe hêrro! thia minnunt sâlda thîna.
6. Ic geuuisso thurtich in arm bim: got, hilp mi! Hulpere in neriando mîn bis thu, hêrro; ne merri!

Psalm LXX

2. An thi, hêrro, getrûoda; ne uuerthe ic gescendit an êuuon. An rehnussi thînin genere mi in irlósi mi; nêige mi ôra thîn in behalt mi!
3. Sîs mi an got bescirmere in an stede fastero, that-tu behaldan mi duos, uuanda festi mîn in uuitherfluht mîn bis-tu.
4. Got mîn, genere mi fan hendi sundigis in fan hendi uuither uuitut uuirkindes in unrehtis!
5. UUanda thu bist gethult mîn, hêrro; hêrro, tohopa mîn fan iuginde mînro.
6. An thi gefestit bin fan bûke, fan uuambun muodir mînro thu bist bescirmere mîn.
7. An thi sang mîn io; also furitêkin gedân bin managun, in thu hulpere stark.
8. Irfullit uuerthe munt mîn mit loue, that ik singi guolichêide thîn, allan dag mikile thîn.
9. Ne faruuirp mi an tîde eldi; so teferit craft mîn, ne farlât-tu mi!
10. UUanda quâthun fiunda mîn mi, in thia huodun sêla mîna rât uuarhton an êin,
11. Quethinde: got farliet imo, êhtit sîn in fangit imo, uuanda ne ist thia generi.

12. Got, ne ferri thu fan mi! Got mîn, an hulpon gescauuuo!
13. Gescendida uuerthin in tefarin afterthinsinde sêlon mînro, bethecoda uuerthin mit scamon in mit unêron thia suocunt uuel mi.
14. Ic eft getrûon sal in getôcon ouer al lof thîn.
15. Munt mîn cundon sal rehnussi thîn, allan dag sâlda thîn, uuanda ne becanda buocstaf.
16. Ingân sal an geuuelde hêrrin; hêrro, gehuggon sal rehtnussi thîn êines.
17. Got, thu lêrdos mi fan iuginde mînro, in untes nû farcundon sal ic uundir thîn.
18. In untes an eldi in ur-eldi, got, ne farlât-tu mi, untes ic cundi arm thînin cunni allin thia te cumene ist,
19. Geuualt thîn in rehnussi thîn, got, untes an hôista, thia thu dêdi mikila. Got, uuie ist gelîc thi?
20. So mikila ôgodos-tu mi arbêitha managa in uuela! In bekêrit gequiccodos mi, in fan afgrundi erthon eft uuitherebrâhtos mi;
21. Thu gemanohfaldidos mikile thîne, in bekêrt gitrôstos mi.
22. UUanda in ic begian sal thi an uaton salmis uuârhêide thîna, got; singon sal ic thi an citharon, hêiligo Israel.
23. Mendun sulun lepora mîna, so ik singon thi, in sêla mîn thia thu irlôstos.
24. Nouan in tunga mîn thencon sal rehtnussi thîn, so sia gescendida in gescamoda uuârun thia suocunt uuel mi.

Psalm LXXI

2. Got, duom thîn cunig gif, in rehtnussi thîn kindi cuningis, te duomene folc thîn an rehtnussi, in arma thîna an duome.
3. Antfangin berga fritho folki, in huuela rehtnussi.

4. Irduomon (sal) arma folkes in behaldona duon sal kint armero in genitheron sal....[1)].
5. In fuluuonon sal mit sunnun in êr mâno, an cunni cunno.
6. Nithestîgon sal also regan an uelli, in also dropon driepinda ouir ertha.
7. UUahson sal an dagon sînon rehtnussi in genuhti frithis, untes genuman uuerthe mâno.
8. In uualdon sal fan sêuue untes te sêuue, in fan fluode untes tote gemerke ringis erthono.
9. Furi imo fallon sulun Môra, in fiunda sîna ertha leccon sulun.
10. Cuninga Tharsis in âlende geuon bringon sulun, cuninga Arabum in Saba geua bringon sulun;
11. In bedon sulun imo alla cuninga, alla thiade thienon sulun imo,
12. UUanda generon sal armin fan geuuelde, in armin themo ne uuas hulpere.
13. Genâthon sal armin in hulpilôsin, in sêlon armero behaldana duon sal;
14. Fan prismon in fan unrehte irlôson sal sêlon iro, in êrlic namo iro furi imo.
15. In libbon sal, in geuon sal imo fan goldi Arabie, in sprecon sulun fan imo io, allan dag geuuigen sulun imo.
16. UUesen sal ueste an erthon an hôi berge, ouirhauan uuirthit ouir Libanum fruht sîn, in blôion sulun fan burg also houuue erthon.
17. Sî namo sîn geuuîgit an uueroldi, êr sunnun thurouuanot namo sîn: in geuuîit (uuerthin) an imo al cunni erthon, alla thiadi gemikilon sulun imo.

1) De vertaling van lat. calumniatorem ontbreekt in het hs.

18. Geuuîit hêrro got Israelis, thie duot uunder êino,
19. In geuuîit ist namo mancrefti sîn an êuuon, in irfullit uuirthit mancrefte sînro alla ertha.
    Geuuerthe, geuuerthe.

Psalm LXXII

1. So guot Israel got (thên) thia mit rehtin sint hertin!
2. Mîna eft nâio irruorda sint fuoti, nâio ûtgotona sint ganga mîna;
3. UUanda ik andoda ouir unrehta, fritho sundigero gesiande.
4. UUanda ne ist scauuuonga dôdi iro, in festi an slege iro;
5. An arbêithe manno ne sint, in mit mannon ne sulun befilloda uuerthan.
6. Bethiu hatta sia ouirmuodi, bethecoda sint mit unrehte in mit ummilda iro.
7. Forthfuor also uan smeri unreht iro, fuoron an gerin hertin;
8. Thâhton in sprâcon archhêide, unreht an hôi sprâcon;
9. Sia satton an himele munt iro, in tunga iro lêit an ertha.
10. Bethiu bekêret uuerthe folc mîn hiera, in daga folla fundona (uuerthunt) an im.
11. In quâthon: huo uuêit got? in of ist uuîsduom an hôe?
12. Ecco sia sundiga in thîonda an uueroldi hatton rîcduom.
13. In quad ik: geuuisso sunder saca gerihtoda ik herta mîn, in uuosc under unsculdigin hendi mîna.
14. In ik uuas befillit allan dag, in kestigata mîna an morgan.

15. Of ic quad: tellon sal ik sô; ecco cunni kindo thînro uuithercôs ik.
16. Ik uuânda dat ik kende that: arbêit ist furi mi,
17. Untes ic gange an hêilicduome godis in farnimi an letiston thingon iro.
18. Nouan-thog thuro lôsinga gesattos im, thu faruurpi sia, so sia irhauona uuerthin.
19. Huo gedâna uurthun an testôrnussi! Sân tefuoron, farduruon thuro unreht sîn.
20. Also slâp upstândiro, hêrro, an burge thînro bilithe iro te nieuuehte bringon salt.
21. UUanda an flammun ist herta mîn, in lendin mîn bekêrda uuirthun,
22. In ik te nieuuehte brâht bin in ik ne uuista; also fê gedân bin mit thi.
23. In ik io mit thi; thu hattos geuualt forthron mînro,
24. In an uuillin thînin lêidos-tu mi, in mit guolichêide antfiengi mi.
25. UUad geuuisso mi ist an himele? In fan thi uuad uuolda ik ouir erthon?
26. Tefuor flêisc mîn in herta mîn: got lîuis mînes, in dêil mîn got an êuuon.
27. UUanda ecco, thia firrodon sig fan thi, farfaran sulun; thu farteridos alla thia scêthint aua thi.
28. Mi eft te cleuone gode guot ist, te setene an hêrrin gode tohopa mîn, that ik cunde alla predigunga thîna an portun dohteron Syon.

Psalm LXXIII

1. Beuuie, got, beuuirpis-tu an ende, irbolgan uuard hêitmuot thîn ouir scâp uuêithon thînro?

2. Gehugdich sîs samnungun thînro, thia thu besête fan anagenni; thu irlôstos gerda eruis thînes; berg Syon, an then thu uuonedos an imo.
3. Heue up hende thîne an ouermuodi iro an endi! So mikila faruuart heuit fiunt an hêiligin!
4. In guoliccoda sint thia hatedon thi an mitdon fîringon thînro.
5. Sia satton têican, iro têican, in ne becandon also an ûtferthi ouir hôi.
6. Also an uualde holto mit acusin hieuuon duri iro an that selua, an acusi in an bardon nitheruuirpon sia;
7. Anbranton mit fûiri hêilicduom thîn an erthon, beuuollon selethon namin thînis.
8. Quâthon an hertin iro, cunni iro samon: gehirmon duon uuir alla daga fîrlîca godis fan erthon!
9. Têican unsa ne salun uui gesian, iu ne ist....

Vocabularium

A

aua, ‘ab(s)’ (praep. c. dat.)
afgrundi, ‘abysso’ (dat. s.n.)
aftir, ‘secundum, post’ (praep. c. dat.)
aftrista, ‘posteriora’ (nom. p.n.)
acusi, ‘securi’ (dat. s.f.)
al, ‘omnis’; pl.: alla
also, ‘similiter; tamquam; (sic-) ut’
an, ‘in, ad’ (praep. c. dat., acc.)
anafallit, ‘irruitis’ (2 p.p. ind. praes.)
anafehtonde, ‘impugnans’
anagenni, ‘initio’ (dat. s.)
anaclêda, ‘induti’ (nom. p.)
analiepon, ‘irruerunt’ (3 p.p. praet.)
anbranton, ‘incenderunt’
ando, ‘zelus’
andrâdondin, ‘metuentibus’
angegin, ‘adversum’ (praep. c. dat.)
anstandandon, ‘insurgentibus’
antfangin, ‘suscipiant’ (3 p.p. opt.) 71, 3; v. 62, 9; 67, 19; 68, 30; 72, 24 (praet.)
antfengere, ‘susceptor’
antfieng, -ngi, v. antfangin (praet.)
antkennan, ‘cognoscamus’ (1 p.p. opt.)
antlûke, ‘aperiat’ (3 p.s. opt.)
antsette, ‘depone’ (2 p.s. imp.)
antscêine, ‘faciem’ (nom., acc. s.n.)
anuuanon, ‘inhabitare’; cf. uuanun
arbêit, ‘labor’; dat. s. -de, ‘tribulatione’
arbêitha, ‘tribulationes’
arch-, arhhêide, ‘nequitiam (acc. s.), -ae’ (nom. p.)
aruit, ‘tribulationes’ (acc. p.n.); dat. s. -ithi; cf. arbêit, arbêitha
aruidoda, ‘laboravi’
arm, ‘brachium’ (acc. s.)
arm, ‘pauper’ (adj.)
armuodis, ‘miseriam’ (gen. s.)
aspidis, ‘aspidis’ (gen. s. *lat.*)
at, ‘comedit’; cf. etoni
âbulge, -i, ‘ira’ (dat. s.)
âdro, ‘diluculo’
âuont, ‘vespere’ (dat. s.) 54, 18; v. 58, 7.15 (dat. s.); 64, 9 (gen. s.)
âlende, ‘insulae’ (nom. p.)
âna, ‘sine’ (praep. c. acc.)

B

bardon, ‘ascia’ (dat. s.f.)
barinda, ‘germinans’
bebundona, ‘vinctos’ (acc. p.)
bedon, - sulun, ‘adorabunt’
bedon, v. bida
bedriegen, ‘decipiant’ (3 p.p. opt.)
befangi, ‘comprehendat’ (3 p.s. opt.) 68, 25; v. 58, 13 (part. praet. pl.)
befillit, ‘flagellatus’ 72, 14 (part. praet.); v. 72, 5 (pl.)
befilloda, v. befillit (nom. p. part. praet.)
begerlika, ‘desiderabilia’ (nom. p.m.)

be-, bigian, - sal, ‘confitebor’
begurdida, - uuerthunt, ‘accingentur’ (nom. p. part. praet.)
be-, bihalt, ‘salva’ (2 p.s. imp.) 58, 3; v. 54, 17 (praet.); 59, 7 (part. praet) etc.
behaluo, ‘retrorsum’
behêlin, ‘absconderent’ (3 p.p. opt.) 63, 6; v. 18, 13; 68, 6 (part. praet.)
beholona, - lenen, v. behêlin
behoscon, -salt, ‘deridebis’
behuodit, ‘custodit’
beke, ‘rivos’ (acc. p.m.)
bicanda, ‘cognovi’; cf. kende
bekêran, - sal, ‘convertam’
becorodos, ‘probasti’ (2 p.s. praet.)
bereuuissi, ‘compunctionis’
berg, ‘mons’
bergin, - salun sig, ‘abscondent’ 55, 7; v. 54, 13 (1 p.s. opt. praet. burge)
besenki, ‘demergat’ (3 p.s. opt.) 68, 16; v. 68, 3 (3 p.s. praet. ind.)
besête, ‘possedisti’ (2 p.s. praet.)
bescirmot, ‘protectus’ 60, 5; v. 63, 3 (2 p.s. praet. beschirmedos)
bescirmere, ‘protector’
bescurgi, ‘praecipita’ (2 p.s. imp.)
bestuppot, ‘obstructum’
besuîchêide, ‘scandalum’
betera, ‘melior’ (nom. s.f.)
bettekameren, ‘thalamo’ (dat. s.f.)
bethecoda, ‘contexit’ (3 p.s. praet.); - sint, ‘operti sunt’ (nom. p. part. praet.)
bethiu, ‘propterea, ideo’
beuuarun, - sulun, ‘observabunt’
beuuollon, ‘contaminaverunt’
beuuirpis, ‘repulisti’; cf. uuirp
beuuie, ‘utquid’
bêidan, sal -, ‘exspectabo’ 54, 9; v. 68, 7 (3 p.p. praes.); 68, 21 (praet.)
bida, ‘deprecationem’ 54, 2; v. 65, 18 (bedon, gen. s.)
biddon, ‘deprecor’ (1 p.s. praes.)
biuonga, ‘tremor’
bilithe, ‘imaginem’
bim, bin, ‘sum’ (verb. subst.)
bis(t), ‘es’ (verb. subst.)
bismer, ‘opprobrium’
bittera, ‘amaram’ (adj. acc. s.f.)
bî, ‘iuxta’
blêike, ‘pallore’ (dat. s.f.)
blêif, ‘mansi’
blîthon, - sal, ‘laetabitur’
blôion, - sulun, ‘florebunt’
bluodi, ‘sanguine’ (dat. s.)
bodon, ‘legati’
bogo, ‘arcum’; gen. s. bogin 59, 6)

bôugedon, ‘incurvaverunt’
brâhtos, ‘eduxisti’ 65, 12; v. 72, 22 (part. praet. brâht); cf. bringon
bringon, - sulun, ‘offerent’
brûdegomo, ‘sponsus’
brunni, ‘incenso’ (dat. s.m.)
brunnon, ‘fontibus’ (dat. p.m.)
buckin, ‘hircis’ (dat. p.)
buocstaf, ‘litteraturam’
buoke, ‘libro’
burg, ‘civitatem’
burge, ‘abscondissem’; cf. bergin
bûke, ‘utero’

D

dag, ‘dies’; daga-uuelikis, ‘quotidie’
dal, ‘convallem’; v. 64, 14 (nom. p.)
dat, v. that, ‘ut’
dâde, ‘facta’ (subst. acc. p.)
deda, ‘fecit’; v. 70, 19 (2 p.s.) cf. duon
dêil, ‘pars’
dêilon, - sal, ‘partibor’
diepin, ‘altum’ (adj. dat. s.)
diepora, ‘inferiora’ (comp. adj. pl. n.)
dier, ‘feras’ (acc. p.n.)
diopi, diupi, ‘profundum’
dohteron, ‘filiae’ (gen. s.)
dôt, ‘mors’; gen. s. dôdis
dôuuero, ‘surdae’ (adj. gen. s.f.)
drencodos, ‘potasti’ (2 p.s. praet.)
driepinda, ‘stillantia’; v. druppon
druncun, ‘bibebant’
dropon, ‘stillicidia’
druftines, ‘domini’ (gen. s.)
druppon, ‘distillaverunt’
duncla, - uuerthin, ‘obscurentur’
duom, ‘templum’
duom, ‘iudicium’
duomene, te -, ‘iudicare’ (gerund.)
duon, - sal, ‘faciet’
duri, ‘ianuas’
dûpi, v. diopi
dûuon, ‘columbae’ (gen. dat. s.f.)
dûrlikin, ‘pretiosum’ (adj. acc. s.m.)

E

eft, ‘autem, iterum’
egislikis, ‘terribilis’ (gen. s.m.)
einde, v. ende
eiselika, ‘terribilia’ (nom. p.n.); cf. egislikis
ecco, ‘ecce’
eldi, ‘senectutis; senectam’ (nom., acc. s.f.)
elelendig, ‘extraneus’
emiceio, ‘semper’
ende, -i, ‘finem’; v. 58, 14 (pl.)
erui, ‘hereditati’

ertha, ‘terra’
etoni, te-, ‘ad manducandum’; v. 68, 10 (3 p.s. praet.)
euge, ‘euge’ (interj., *lat.*)
êhtit, ‘persequimini’ (2 p.p. imp.) 70, 11; v. 68, 5 (hêftidon); 68, 27 (3 p.p. praet.)
êin, ‘unum’
êinmuodigo, ‘unanimis’
êinuuilikin, ‘unicuique’ (dat. s.)
ênôdi, ‘solitudine’
êr, ‘priusquam’ (conj.); ‘ante’ (praep.)
êrlic, ‘honorabile’ (adj. n.)
êuua, ‘lex’ 18, 8
êuuon, ‘aeternum’ (dat., acc. s.) 54, 23; 63, 7 etc.

F (U)

fadera, ‘patres’
fallon, - sulun, ‘procident’ 71, 9; v. 54, 5 etc. (praet.)
fan, uan, ‘a(b), de, ex’ (praep. c. dat.)
fangit, ‘comprehendite’ (2 p.p. imp.); v. 58, 4 (3 p.p. praet.)
fant, ‘inveni’
farduruon, ‘perierunt’
fardiligot, - uuerthin, ‘deleantur’
fardrenkedos, ‘inebriasti’
farfaran, - sulun, ‘peribunt’

fargalt, ‘exsolvebam’
fargetin, ‘oblivisc antur’ (3 p.p. opt.)
farcundon, - sal, ‘pronuntiabo’
farlât, ‘derelinquas’ (2 p.s. imp.) 70, 9.18; v. 70, 11 (3 p.s. praet.)
farliet, v. farlât
farlîendi, ‘praestans’
farlîthe, ‘transeat’
farnâmin, ‘intelligerent’ (3 p.p. opt. praet.) 57, 10; an - (3 p.p. ind. praet.) 63, 10
farnimi, ‘intelligam’ (1 p.s. opt.); cf. farnâmin
farsuuelgit, ‘absorbet’
farteridos, ‘perdidisti’
farth, ‘iter’
faruuart, ‘malignatus’
faruuâtannussi, ‘exsecratione’
faruuerpene, te -, ‘repellere’ 61, 5; v. 54, 2 (2 p.s. imp.); 65, 19; 68, 34 (3 p.s. praet.); 59, 3.12; 72, 18 (2 p.s. praet.); 61, 4 (part. praet.)
faruuîtton, faruuieton, ‘exsecrabantur, maledicebant’
fastero, ‘munitam’ (adj. dat. s.f.)
fastingon, ‘ieiunio’ (dat. s.)
uaton, ‘vasis’ (dat. p.)
fehtinda, ‘bellantes’
felt, ‘campi’ (nom. p.n.)
uelli, ‘vellus’ (dat. s.)
ferri, ‘elongeris’ (2 p.s. imp.)
ferro, ‘longe’ (adv.)
fersiluerdero, ‘deargentatae’ (gen. s.f.)
fersna, ‘calcaneum’ (acc. s.)
festi, ueste, ‘firmamentum’
fetheraco, ‘alarum’ (gen. p.)
fetheron, ‘pennae’ (pl.)
fê, ‘pecus’ 72, 22; v. 67, 11 (nom. p.)
fêit, fêitit, ‘pinguis’ (adj.)
fêite, ‘pinguedine’ (subst. dat. s.)
uilo, ‘multum’ (adv.)
fiel, ‘cecidit’; cf. fallon
fiengon, ‘ceperunt’; cf. fangit
uirnimit, ‘intelligit; cf. farnâmin, farnimi
firroda, ‘elongavi’ 54, 8; v. 72, 27 (3 p.p.); 57, 4 (part. praet.)
fiunt, ‘inimicus’
fîringon, ‘solemnitatis’ (gen. s.)
fîrlica, ‘festos’
flammun, an - ist, ‘inflammatum est’ (subst. dat. s.f.) 72, 21
flêisc, ‘caro’
fliende, ‘fugiens’ 54, 8; v. 59, 6; 67, 2 (3 p.p. opt.)
flûtit, ‘fluit’
fliugon, - sal, ‘volabo’

flucht, ‘refugium’
fluot, ‘flumen’ 64, 10; v. 71, 8 (dat. s.); 64, 8 (‘fluctuum’, gen. p.)
fluoc, ‘contradictionem’
flûkti, ‘maledixisset’
folc, ‘populus’ (nom. s.n.); ‘populi’ (p.n.)
folla, ‘pleni’ (adj. nom. p.m.)
foluuonot, ‘permanet’; cf. fuluuonon
uoluuonende, ‘permanens’; cf. fuluuonon
fore, ‘coram’ (praep.)
for(c)hta, forta, ‘formido, timor’
forhton, -tun, fortan, -tin, - sal, ‘timebo’ *passim*; v. 55, 4 (2 p.p. praes.); 66, 8 (3 p.p.

opt.); 63, 10 (3 p.s. praet.)
forthbrenginde, ‘producentem’
forthfuor, ‘prodiit’
forthgangande, ‘procedens’
forthora, ‘dextera’ (nom. s.) 62, 9; v. 59, 7 (dat. s.); 72, 23 (gen. s.)
fremithi, ‘peregrinus’ 68, 9; v. 18, 13 fremethon, ‘alienis’ (dat. p.)
fremitborona, ‘alienigenae’ (nom. p.m.)
frêson, an-, ‘interitus’ (gen. s.)
fritho, ‘pacem’
frîthouon, ‘atriis’
fruht, ‘fructus’
fuluuonon, - sal, ‘permanebit’
fuot, ‘pes’
fundona, - uuerthunt, ‘invenientur’; cf. fant
fuor, ‘exivit’ 18, 4; v. 72, 7 (3 p.p. praet. ‘transierunt’)
fur, ‘pro’ (praep.)
furi, ‘coram, ante’; cf. fore
furicumun, - sal, ‘praeveniet’
furiquâmon, ‘praevenerunt’
furista, ‘principes’
furitêkin, ‘prodigium’
furkundit, ‘annuntiat’; cf. farcundon
further, ‘amplius’
uusso, ‘vulpium’ (gen. p.)
fûir, ‘ignis’

G

galendes, ‘incantantis’ (gen. s.) 57, 6; v. *ibid.* an-galendero, ‘incantantium’
galla, ‘fel’
ganga, ‘(in)gressus’ (nom., acc. p.)
gange, ‘intrem’ (1 p.s. opt.) 72, 17; v. 68, 28 (3 p.p. opt.)
garo, ‘paratum’ (adj. n.)
gâlico, ‘subito’ (adv.)
gân, - sal, ‘introibo’; saltu -, ‘egredieris’
gaf, ‘dedit’; cf. geuan
gâui, ‘dedisti’; cf. geuan
gâuon ‘dederunt’; cf. geuan
gebet ‘orationem’; dat. s. gebede
geberge, ‘abscondat’; cf. bergin
gebuit, ‘manda’ (2 p.s. imp.)
geblîthande, ‘laetificantes’; cf. blîthon
gebot, ‘praeceptum’
geburran, so mohti -, ‘forsitan’

ge-, gidân, ‘factus’; cf. duon
gidruouis, ‘conturbas’ 64, 8; v. 59, 4 (2 p.s. praet.); 54, 3; etc. (part. praet.)
gedrûuedos, ‘conturbasti’; cf. gidruouis
geua, ‘dona’ (acc. p.)
geuon, ‘munera’ (acc. p.); cf. geua
geuan, -on, -en, sal-; saltu -, ‘dabit’; ‘reddes’ *passim*; v. 67, 12 (3 p.s. ind.); 60, 9 (2 p.s. opt.); 59, 13; 71, 2 (2 p.s. imp.); 65, 2; 67, 35 (2 p.p. imp.); 56, 4; etc.; 60, 6; 59, 6; 68, 22 (praet. ind.); 62, 11; 64, 2 (part. praet.)
geue, ‘reddam’; cf. geuan
geuet, ‘date’; cf. geuan
gêui, v. gâui
gefesti, ‘confirma’ 67, 29; v. 63, 5 (3 p.p. praet.); 70, 6 part. praet.)
gefuogan, saltu -, ‘adiicies’
gegeuan, uuirthit -, ‘reddetur’ 64, 2; v. 62, 11 (pl.); cf. geuan
geginlôup, ‘occursum’
geginuuirdi, ‘conspectu’

gegurdit, ‘accinctus’
gehêita, ‘votum; vota’ (sg.; pl. n.) *passim*; v. 55, 10 (dat. s.f.)
gehirmon, ‘quiescere’
gehôran, -on, -un, gihôrin, - sal, ‘exaudiet’
gehugdig, -ich, ‘memor’ (adj.)
gehugenisse, ‘meditatio’
gehuggon, - sal, ‘memorabor’
gecuri, ‘elegisti’
gecoroda, ‘probati’
gequâhlit, ‘coagulatos’
gequiccodos, ‘vivificasti’
gelieue, - im, ‘delectentur’ (3 p.s. opt.)
gelieuon, saltu -, ‘delectabis’
gelîc, ‘similis’
gelîcad, uuala -, ‘beneplacitum’
gelîcon, - sal, ‘placebit’
gelîcnussi, ‘similitudinem’ (dat. s.)
gelouoda, v. louan
geluui, ‘consensu’
gemanohfaldos, ‘multiplicas’ 64, 11; v. 64, 10; 70, 21 (2 p.s. praet.); 68, 5 (part. praet.)
gemerke, ‘terminos’
gemitdelon, solun -, ‘dimidiabunt’
gemikilon, gemikolon, - sal, ‘magnificabo’ 68, 31; 71, 17; v. 56, 11; 69, 5 (part. praet.)
genâcon, - sal, ‘accedet’ 63, 8; v. 54, 19 (3 p.p. praes.); 54, 22 (3 p.s. praet.)
ge-, ginâtha, ‘misericordia’
ge-, ginâthi, ‘misericordia’
ge-, ginâthon, - sal, - salt, ‘parcet; propitiaberis’
generon, - sal, ‘liberabit’
genêigedon, ‘declinaverunt’
ginêkeda, ‘appropinquavit’; cf. genâcon
genâmi, ‘assumpsisti’; cf. nam
genitheron, ginetheron, - sal, ‘humiliabit’
genuhti, ‘abundantia’
genuman, - uuerthe, ‘auferatur’ 71, 7; v. 57, 9 (pl.); cf. nam
geôcodon, ‘addiderunt’
gerda, ‘virgam’
gerêini, ‘munda’
gerihtis, ‘dirigis’ 66, 5; v. 72, 13 (1 p.s. praet.); 58, 5 (part. praet.)
gerîksini, te -, ‘locupletare’ (gerund.)
gerin, ‘affectum’ (dat. s.m.)
gerone, to -, ‘concupiscere’ (gerund.)
girôuui, ‘spolia’
giruornussi, ‘commotionem’
geruuindi, ‘praeparans’ (part. praes.) 64, 7; v. 64, 10; 67, 11 (2 p.s. praet.)
geruuinga, ‘praeparatio’

gesette, ‘appone’ 68, 28; v. 65, 11; 68, 12; 72, 18 (praet.)
gesian, sal -, ‘videbit’ 63, 6; 73, 9; v. 68, 24 (3 p. opt.); 57, 11 (3 p. praes.); 58, 6 (2 p.s. imp.); 65, 5 (2 p.p. imp.); 72, 3 (part. praes.); 54, 10; 57, 9; 63, 10; 65, 18; 67, 25 (ind. praet.); 62, 3 opt. praet.)
ge-, gisag, ‘vidi’; cf. gesian
gesig, ‘vide’; cf. gesian
gesigenero, ‘inclinato’
gescamoda, ‘reveriti’
gescauuuo, ‘respice’
gescendit, uuerthe -, ‘confundar’

gescendida, -oda, v. gescendit (pl.)
geschêin, ‘apparui’
gescot, ‘iacula’ (nom. pl. n.)
gescriuona, uuerthon -, ‘scribantur’
gestekit, ‘infixus’
gesterkoda, ‘confortati’ (pl.)
gestiftoda, - sulun uuerthun, ‘aedificabuntur’
gisunda, ‘prosperum’ (acc. s.f.)
getôcon, - (sal), ‘adiiciam’
gitrôstos, ‘consolatus es’ (2 p.s. praet.) 70, 21; v. 68, 21 3 p.s. praet.)
getrûuui, ‘fidele’ (adj.)
ge-, gitrûon, - sal, ‘sperabo’
gethâhti, ‘cogitationes’
getheke, ‘velamento’
gethult, ‘patientia’
geuualt, ‘potestas’
giuuâri, ‘vera’ (adj. pl. n.)
giuuâro, ‘vere’ (adv.)
geuuelde, v. geuualt (dat. s.; acc. p.)
geuueldig, uuerthon -, ‘fuerint dominati’
geuuerthe, ‘fiat’; cf. uuerthan
geuuesannussi, ‘substantia’
geuuidere, ‘tempestas’
geuuêicoda, ‘molliti’
giuuêpene, ‘arma’
geuuinnon, - sulun, ‘acquirent’
geuuisso, ‘utique, (et)enim, vero’
geuuïgen, - sulun, ‘benedicent’ 71, 15; v. 65, 8; 67, 27 (2 p.p. imp.); 66, 2. 7. 8 (3 p.s. opt.); *passim* part. praet.
geuuï(g)it, geuuîet; v. geuuîgen (part. praet.)
geuuîtenot, v. uuîtonont (part. praet)
gi, pron. 2 p.p.
gibundana, ‘vinctos’
giengi, ‘egredereris’ 67, 8; v. 54, 15 (3 p.p.); cf. gange
gifirroda, ‘alienati’; cf. firroda
gif, ‘da’; cf. geuan
giuit, ‘dabit’ (praes, pro futuro); cf. geuan
glîdeni, ‘lapsu’ (gerund.)
god, got, gen. sg. godis, -es, ‘deus’
golt, gen. sg. goldis, ‘aurum’
gôuma, - uuirkint, ‘epulentur’
grauon, ‘sepulcris’
gruoua, ‘foveam’
gruouon, ‘foderunt’ (3 p.p. praet.)
guot ‘bonus’
guode, ‘bonis’ (dat. s.n. subst.) 64, 5; v. 64, 12 (gen. s., ‘benignitatis’)
guolikhêide, ‘gloria’

guoliccoda, ‘gloriati’ (pl.)

H

hafta, ‘captivitatem’
haginthorn, ‘rhamnum’
hant, ‘manum’ 54, 21; v. 70, 4 (dat. s.); 57, 3. 11; 72, 13; 73, 3; 62, 5; 67, 32 (nom., acc. p.); 18, 1 (gen. p.); 62, 11 (dat. p.)
harda, - thing, ‘dura’ (adj. pl. n.)
hatoda, ‘oderat’ (3 p.s. ind. praet.)
hatta, ‘tenuit’ 72, 6; v. 72, 12. 23; cf. heuit
he, hie, pron. 3 p.s.m.
heuit, faruuart -, ‘malignatus est’

heuon, - sal, ‘levabo’; cf. upheue
he(i)nde, v. hant (pl.)
hendi, v. hant (dat. s.; acc. p.)
hellon, ‘infernum’
helpere, ‘adiutor’
helponi, te -, ‘ad adiuvandum’ (gerund.)
herta, -te, ‘cor’
hêftidon, ‘persecuti sunt’; cf. êhtit
hêile, ‘sana’ (2 p.s. imp.)
hêilig, ‘sanctus’
hêilicduom, ‘sanctuarium’
hêisa, ‘raucae’ (adj. nom. p.f.)
hêitmuot, ‘furor’ (nom. s.m.)
hêitmuode, -di, ‘furor’ (nom. s.)
héron, ‘cilicium’ (dat. s.)
hêrro, ‘dominus’
hie, v. he
hiera, ‘hic’
hieuuon, ‘exciderunt’
hilp, ‘adiuva’ (2 p.s. imp.); cf. helponi
himel, ‘coelum’
himilisco, ‘coelestis’
hitte, ‘calore’ (dat. s.)
holto, ‘lignorum’ (gen. p.)
honog, ‘mel’
horin, ‘cornua’
horouue, ‘luto’ (dat. s.)
houuue, ‘foenum’
hôuidis, ‘capitis’
hôuit, ‘capita’ (pl. n.)
hôi, hôe, ‘excelso, altitudine, etc.’
hôon, ‘summo’ (adj. dat. s.m.)
hôista, ‘altissimum’
hulingon, ‘occultis’
hulpa, ‘auxilium’
hulpere, ‘adiutor’
hulpilôsin, ‘inopi’ (dat. s.m.)
hunda, ‘canes’
hunger, ‘famem’
huo, ‘quomodo, quanta’
huodan, sal ik -, ‘custodiam’ 58, 10; v. 70, 10 (3 p.p. praet.)
hûse, ‘domo’

I (J)

jâr, ‘annos’ (acc. p.n.)
ic, ik, nom. s. pron. 1 p.
im, dat. pl. m. pron. 3 p.; cf. sia
imo, dat., acc. sg. m. pron. 3 p.; cf. he
in, inde, ‘et’ (conj.)
in, ‘in’ (praep.) 55, 10; 63, 8; cf. an
ingân, - sal, ‘introibo’
ingiengon, ‘intraverunt’; cf. ingân
innestecke, ‘infigar’
io, ‘semper’
irbolgan, ‘iratus’
irbulgi, thu - thi, ‘iratus es’
irduomis, ‘iudicas’
irfullit, ‘repletum’ 64, 10 etc.; v. 64, 5 (pl.)
irhauan, irhauona (part. praet.) cf. irheui
irheui, ‘exaltare’ (2 p.s. imp.)
irhôdus, ‘exaltasti’ (2 p.s. praet.)
irliohte, ‘illuminet’ (3 p.s. opt.) 66, 2; v. 18, 9 (part. praes.)
irlôsin, -on, - sal, ‘redimet’
iro, gen., dat. s.f.; gen. p.m. pron. 3 p.
irruert, -ort, ‘(com)mota’ (part. praet. f.) 59, 4 etc.; v. *ibid.* (2 p.s. ind. praet.); 72, 2 (part. praet. pl.)

irruordos, ‘commovisti’; cf. irruert
irsuokit, man -, ‘examinatur’ 65, 10; v. *ibid.* (2 p.s. praet.)
irsuokenussi, ‘scrutationes’
ist, ‘est’ (verb. subst.)
it, nom. s.n. pron. 3 p.
iu, ‘vos’ (acc. p. pron. 2 p.)
iu, ‘iam’
iuginde, ‘iuventute’
iungelig, ‘adolescentulus’
iuu(u)a, pron. poss. 2 p.p.
îdil, ‘vana’ (adj. f.) 59, 13; v. 61, 10 (pl. m.)
îdilnussi, ‘vanitate’
îdulnussi, v. *prec.*
îlo, ‘festina’ (2 p.s. imp.)

K (C, Q)

calf, ‘vitulum’
kelon, ‘fauces’ (nom. p., *sic*)
kende, ‘cognoscerem’
kestigata, ‘castigatio’
kêron, - (sal), ‘convertam’
kierit, ‘convertit’; cf. kêron
kint, ‘filii’ (nom. p.n.) 56, 5; v. 71, 2 (dat. sg.); *passim* (pl.)
kinnebaco, ‘molas’ (acc. s.)
cithara, ‘cithara’ 56, 9; v. 70, 22 (dat. s.)
clâuuon, ‘ungulas’
cleuone, te -, ‘adhaerere’ (gerund.)
cliuoda, ‘adhaesit’; cf. cleuone
knapin, ‘puero’ (dat. s.)
coronam, ‘coronam’ (acc. s. *lat.*)
craft, ‘virtus’
crefte, -i; v. craft (gen., dat. s.; gen. p. = -o)
creftih, - uuâren ouir, ‘praevaluerunt super’
criepinda, ‘reptilia’
crumbe, an -, ‘incurva’ (2 p.s. imp.)
cumun, -an, - sal, ‘veniet’
cundo, ‘notus’
kundon, - (sal), ‘annuntiabo’
cunig, ‘rex’
cuningis, ‘regis’
cunni, ‘semen; cognatio; nationem’
cûon, ‘vaccis’
cuolithon, ‘refrigerium’

quam, ‘veni’; cf. cumun
quâmon, ‘venerunt’; cf. cumun
quedidon, ‘benedicebant’
quethan, -on, - sal; - saltu, ‘dicam; benedices’
quad, ‘dixi; dixit’ (praet.) cf. quethan
quâthun, ‘dixerunt’; cf. quethan
quicca, - fê, ‘animalia’ (adj. nom. p.n.)

L

lango, uuo -, ‘quousque’
laster, ‘improperium’
lastrindero, ‘exprobrantium’ (gen. p. part. praes.)
leccon, - sulun, ‘lingent’
lendin, ‘renes’
leono, ‘leonum’
lepora, ‘labia’
lêidon, -en, sal -, ‘deducet’
lêidera, ‘duces’
lêido, ‘dux’
lêrdos, ‘docuisti’
lêimo, ‘limo’ (dat. s.)
lêit, v. lithon
libbon, -un, - sal, ‘vivet’
lieua, ‘dilecti’ (pl.) 59, 7; v. 67, 13 (gen. s.)
liegon, - sulun, ‘mentientur’

liohte, ‘lumine, luce’
lîf, ‘vitam’
lîke, ‘placeam’ 55, 13; v. 68, 14 (gerund.)
lithon, ‘transivimus’ 65, 12; v. 72, 9 (3 p.s. praet.)
lof, ‘hymnus; psalmum; laudem’; gen. s. louis
louan, -on, - sal, ‘laudabo’ *passim*; v. 68, 35 (3 p.p. opt.); 62, 11; 63, 11 (part. praet.)
lockis, ‘capilli’ (gen. s.)
lôsa, ‘dolosi’ (nom. p.m.); ‘falsa’ (pl. n.)
lôsunga, ‘dolus’ 54, 12; v. 72, 18 (pl. -inga)
lôuponi, te - uueh, ‘ad currendam viam’
lugina, ‘mendaces’
lutticoro, ‘parvulorum’
luttira, ‘medullata’
luzzilhêide, ‘pusillanimitate’
luzzilon, ‘parvulis’
lût, ‘sonus’

M

macunt, ‘concinnant’
macodon, ‘paraverunt’; cf. macunt
man, ‘homo; viri’ (nom. s.; p.)
manage, ‘multi’
mancrefti, ‘maiestatis’
manohfalt, ‘multiplex’
manohfoltlico, ‘multipliciter’
mâno, ‘luna’
menden, -on, -un - sal; - sulun, ‘exsultabo, -bunt’
mendisle, ‘exsultatione’
menege, menigi, ‘multitudine’
merri, ‘moreris’ (2 p.s. imp.)
mêistero, ‘maximo’ (dat. s.f.)
mi, dat., acc. sg. pron. 1 p.
mit, ‘cum’ (praep. c. dat.)
mitdon, midton, mitton, ‘medio, medios’ (dat. s., p.)
mikil, ‘multa’ (adj. m.s.)
mikili, ‘magnificentia’ (subst. f.s.)
minnunt, ‘diligunt’
misdât, ‘delictum’ 58, 13; v. 18, 13 etc. (pl.); 18, 14 (dat. s.)
mistrôst, ‘conturbatus’
mîn, gen. s. pron. 1 p.; cf. ic, ik
mîn, pron. poss. 1 p.s.
mohti, v. geburran (3 p.s. opt. praet.)

morgan, -en, an -, ‘mane’
Môra, ‘Aethiopes’
munt, gen. -dis, ‘os’
muodir, ‘matris’ (gen. s.)
muodis, ‘mentis’ (gen. s.)
muos, ‘escam, cibos’
murmulon, - sulun, ‘murmurabunt’
mûra, ‘muros’

N

naht, ‘nox’
nam, ‘rapui’ 68, 5; v. 54, 16; 67, 19 (2 p.s.)
namo, ‘nomen’
nat, - uuerthe, ‘intingatur’ (3 p.s. opt.)
nâio, ‘pene’ (adv.)
ne, ‘non, ne’
neriando, ‘salutaris’
nêige, ‘inclina’
nieuue(h)te, nieuuiht(e), ‘nequam, nihilum, nihilo’
nithegang, ‘occasum’
nitherstîgin, ‘descendant’ (3 p.p. opt.)
nitheruuirpon, ‘deiecerunt’
nithestîgon, - sal, ‘descendet’

nouan, ‘sed’
nouantho(c)h, -thog, ‘veruntamen’
noh, ‘neque’
nohne, ‘neque’
nohuuanne, ‘nequando’
nû, ‘nunc’
nûuui, ‘novellum’ (adj. n.)

O

of, ‘si’
offringa, ‘holocausta’
offron, -an; - sal, - sulun, ‘sacrificabo, offeram; offerent’
ou er, ouir, ‘super’
ouierfiel ‘supercecidit’
ouirferdi, ‘excessu’
ouirhauan, - uuirthit, ‘superextolletur’; cf. irhauan, irheui
ouirlîthon, - solun, ‘pertransibunt’; cf. lithon
ouirmuodi, ‘superbia’
ohsson, ‘boves’
olig, ‘oleum’
ôga, ‘oculus’
ôra, ‘aurem’
ôsterhaluon, ‘orientem’
ôugon, ‘oculi’ (pl.); cf. ôga
ôugit, ‘ostendet’ 58, 12; v. 59, 5; 70, 20 (2 p.s. praet.)

P

portun, ‘porta’ (dat. s.f.), ‘portis’ (pl.)
predigunga, ‘praedicationes’
predicondon, ‘evangelizantibus’
prisma, ‘usura’
psaltere, ‘psalterium’
putte, ‘puteus’ 68, 16; v. 54, 24 (dat. s.)

R

ran, ‘cucurri’; cf. rinnende

raston, - sal, ‘requiescam’
rât, ‘consilium’
râta, ‘favum’
refang, ‘increpa’ (2 p.s. imp.); cf. fangit
reue, ‘ventre’ (dat. s.)
regan, -in, ‘pluvia(m)’
rehta, ‘rectae’ (adj. pl. n.)
rehte, -i, ‘aequitate’ (subst. dat. s.)
reh(t)lica, -ka, ‘recti, justificata’ (adj. pl. m.)
rehlico, ‘recte’ (adv.)
reh(t)nussi, ‘iustitia(m)’
relôsere, ‘redemptor’
reslag, ‘occidas’ (2 p.s. imp.)
reslât, ‘interficitis’; cf. *prec.*
rêdiuuagon, ‘currus’
riedis, ‘arundinis’ (gen. s.)
ringis, ‘orbis’ (gen. s.)
rinnende, ‘decurrens’
rîcduom, ‘divitias’ (acc. s.m.)
rîki, ‘regna’ (nom. p.n.)
rôuc, ‘fumus’
rôuuas, ‘rapinas’ (acc. p.m.?)
ruggi, rukgi, ‘dorsum, dorso’ (dat., acc.)
ruokit, ne - gi, ‘nolite’
ruopen, - sal, ‘clamabo’

S

sada, ‘saturati’
saca, ‘rem, causa’ (acc. s.f.)
sal; salt; salun, sulun, solun, -on, 1, 3 p.s.; 2 p.s.; 1, 3 p.p. fut. periphr.
salmis, ‘psalmi’ (gen. s.)
salun, v. sal
samnunga, ‘congregatio’
samon, ‘simul’

sanda, santa, ‘misit’
sang, ‘cantatio’
sangit, ‘psallite’ (2 p.p. imp.)
sâlda, ‘salus’
sâlig, ‘beatus’
sân, ‘statim, subito’
selua, ‘ipsi, ipsum’ (nom. p.; acc. s.)
selitha, ‘tabernaculum’
settane, setene, te -, ‘(ap) ponere’ (gerund.)
sêla, sila, ‘anima’
sêo, sêu, ‘mare’ (gen. sêuues, -is)
sêr, ‘dolorem’
sia, acc. s.f.; nom., acc. comm. p. pron. 3 p.; v. 18, 14 (sie)
sig, ‘se’ (refl.)
sila, v. sêla
siluer, ‘argentum’
singen, -in, -on, - sal, ‘cantabo, psallam’
sint, ‘sunt’ (verb. subst.)
sî, sîe, ‘sit’ (verb. subst.)
sîn, gen. s. pron. 3 p.m.
sîn, pron. poss. 3 p.s.
sîs, ‘esto’ (2 p.s. opt. verb. subst.)
scado, ‘umbra’
scalke, ‘servo’ 18, 13; v. 68, 37 (gen. p.)
scama, ‘confusio’
scaman, -in, - sig, ‘revereantur, erubescant’
scarp, ‘acutus’
scauuuo, ‘respice’
scauuuonga, ‘respectus’ (subst. n.s.)
scouuuoda, ‘respexit’; cf. scauuuo
scâp, ‘oves’ 73, 1; v. 64, 14 (gen. p.)
scefte, ‘sagittae’ (nom. p.)
sceifte, v. scefte
scepenin, ‘iudices’ (nom. p.)
scerpidon, ‘exacuerunt’
scêthint, ‘fornicantur’
scêithlon, ‘verticem’
scietint, ‘sagittent’ (3 p.p. opt.)
scîeri, ‘lucidum’ (adj. nom. n.)
sconi, ‘speciei’ (dat. s.f.)
scônitha, ‘speciosa’ (nom. p.)
scutton, - sulun, ‘sagittabunt’
slangin, ‘serpentis’
sluogi, ‘percussisti’ (2 p.s. praet.)
slâp, ‘somnium’
slâpit, ‘dormiatis’ (2 p.p. opt.)
slege, ‘plaga’ (dat. s.)

slîp, v. slâpit (praet.)
smere, -i, ‘adipe’ (dat. s.)
snéue, ‘nive’ (dat. s.)
sniumo, ‘velociter’
so, ‘cum, dum, si; quam; sic, ita’ (sô)
solun, v. sal
souuilikin, ‘quacunque’ (dat. s.)
sorga, ‘curam’
sorgoda, ‘anxiaretur’ (3 p.s. praet.)
spelle, ‘parabolam’ (dat. s.)
sprac, v. sprecan (praet.)
sprâken, ‘loquelae, eloquia’
sprecan, -on, - sulun, ‘loquentur, orabunt’
stark, ‘fortis’
stân, up sal ic -, ‘exsurgam’; cf. upstâ
stede, ‘loco, locum’ (dat. s.)
stemma, stimma, ‘vocem’
sterke, ‘fortitudo’
stêin, ‘lapidem’
stiero, ‘taurorum’

stimma, v. stemma
strâton, ‘plateis’ (dat. p.)
stric, ‘laqueum’
strô, ‘stratum’
stuppendero, ‘obturantis’ (gen. s.f. part. praes.)
sulun, v. sal
sunda, ‘peccatum’ (subst. nom. s.)
sundiges, -is, ‘peccatoris’
sunder, -dir, ‘sine’
sunna, ‘solem’
sueuot, ‘coagulatus’
suocan, sal -, ‘requiret’
suohtun, v. suocan (3 p.p. praet.)
suota, ‘dulces’ (adj. acc. p.n.)
suotera, v. suota (comp. nom. p.m.)
suoti, ‘dulcedine’ (subst. dat. s.f.)
suerunt, ‘iurant’
suert, ‘gladius’; gen. suerdes

T

taldon, ‘narraverunt’ (praet.); cf. tellon
te, to, ‘ad’ (praep.)
tebrecan, - saltu, ‘confringes’
tebrocannussi, ‘contritiones’ (acc. p.)
tedêile, ‘divide’
tefarin, ‘deficiant’ (3 p.p. opt.)
teferit, ‘deficit’; cf. tefarin
tefuor, ‘defecit’ (praet.); cf. tefarin
tellon, - sal, ‘narrabo’; v. 63, 6 (3 p.p. praet.)
tende, ‘dentes’
tesprêide, ‘disperde’ 53, 7; 58, 12; v. 58, 16 (nom. p. part. praet.)
testôri, ‘dissipa’ (2 p.s. imp.)
testôrnussi, ‘desolationem’
têikin, ‘significationem’ 59, 6; v. 73. 5. 9 (pl.); 64, 9 (dat. p.)
têignon, ‘signis’ (dat. p.); v. têikin
tên, ‘decem’
tion, - sal, ‘enutriet’
tilongon, ‘exercitatione’
timit, ‘decet’
timparinno, ‘tympanistriarum’ (gen. p.)
tît, ‘tempus’; dat. s. tîde
to, v. te
tohopa, ‘spes’; gen. s. -in

tote, ‘ad’
tôufreres, ‘venefici’ (gen. s.)
trani, ‘lacrymas’
trat, ‘conculcavit’; 3 p.p. trâdun, -on
tregehaft, ‘dolens’
tresprêida, v. tesprêide
trûoni, to -, ‘sperare’ (gerund.)
tûni, ‘maceriae’ (dat. s.)
tunga, ‘lingua’
turn, ‘turris’
tuêne, ‘duo’ (acc. p.)

TH

than, ‘tunc’
thana, ‘quem’ (acc. s.m. pron. relat.)
thankis, ‘gratis’ (gen. s.)
thanne, ‘nonne’
that, nom., acc. s.n. pron. dem., relat.
that, ‘ut’
thâ, v. thâr
thâr, ‘ibi’
the, nom. s., p.m. pron. relat.; v. thia
thecoda, ‘operui’
themo, dat. s.m. pron. relat.
thenan, sal -, ‘extendam’

thencon, - sal, ‘meditabor’
thên, dat. p.m. pron. dem.; dat. s.m. pron. relat.
thero, gen. pl. pron. relat.
thi, dat., acc. s. pron. 2 p.
thia, thie, nom. s., p.m.; nom., acc. s.f.; nom., acc. p. comm. pron. dem., relat.
thiadi, ‘gentes’
thierno, ‘iuvencularum’
thienon, - sulun, ‘servient’
thing, mikila -, ‘magna’; lôsa -, ‘falsa’, etc. (pl. n.)
thuisternussi, ‘tenebra’
thîon, - sulun, ‘abundabunt’
thîn, gen. s. pron. 2 p.
thîn, pron. poss. 2 p.s.
tholon, - sulun, ‘patientur’
thorna, ‘spinae’ (nom. p.)
thu, ‘tu’ (pron. 2 p.s.)
thuo, ‘tunc’
thuro, ‘per; propter’
thurofremingon, -en, ‘consummatione, -nis’ (dat., gen. s.)
thurolithi, ‘pertransires’
thurouuanot, ‘permanet’
thurrithon, ‘aridam’
thursta, ‘sitivit’ (3 p.s. praet.)
thurste, -i, ‘siti’ (dat. s.)
thurtich, ‘egenus’
thûsint, ‘millia’

U

uuel, ‘mala’ (subst. acc. p.n.)
uuela, ‘malas’ (adj. acc. p.m.)
uueldâdigero, ‘malignantium’
umbeuuollenin, ‘immaculatum’ (acc. s.m.); cf. unbeuullan
umbifangan, - sal, ‘circumdabit’
umbigân, - sulun, ‘circuibunt’
umbigangindero, ‘perambulantium’ (gen. pl. part. praes.)
ummahtig, ‘infirmata’ 67, 10; v. 57, 8; 63, 9 (pl.)
ummilda, ‘impietate’
unbeuullan, ‘immaculatus’
under, undir, ‘inter; sub’
undirscêithit, ‘discernit’ 67, 15; v. 65, 14 (3 p.p. praet.)
undirsciethon, v. undirscêithit
undersuohton, ‘scrutati sunt’
undirthûdig, ‘subiecta’ (adj. nom. s.f.)

unêra, ‘ignominiam’
ungelôuuinda, ‘non credentes’
unrehtis, ‘iniqui’ (adj. gen. s.m.) 70, 4; v. 62, 11 (unrihta); 64, 4; 72, 3 (pl.)
unreht, ‘iniquitas, iniustitia’ (subst.)
uns, unsig, dat., acc. p. pron. 1 p.
unsa, unser, nom. s.m. pron. poss. 1 p.p.
unsculdigin, ‘innocentes’ (dat. p.)
unsuoti, ‘molesti’ (adj. nom. p.)
untes, ‘donec, usque’
unuuaterfollora, ‘inaquosa’ (adj. dat. s.f.)
unuuiti, ‘insipientiam’
upheue, ‘exaltare’ (2 p.s. imp.) 56, 12; v. 73, 3 (heue up); cf. heuon
upstandi, ‘exsurgat’ (3 p.s. opt.)
upstâ, v. stân (2 p.s. imp.)
upstândiro, v. stân (gen. p. part. praes.)
upstêig, v. upstîgit (3 p.s. praet.)
upstîgit, ‘ascendit’ (3 p.s. praes.); v. 67, 19 (2 p.s.)
ureldi, ‘senium’

urkuntscap, ‘testimonium’
ûla, ‘olla’
ûtfaron, sal ic -, ‘emigrabo’
ûtfarth, ‘exitus’ 67, 21; v. 73, 5 (dat. s.); 64, 9 (acc. p.)
ûtferthi, v. ûtfarth
ûtganc, ‘egressio’
ûtguit, ‘effunde’; cf. ûtgietit
ûtgietit, v. ûtguit (2 p.p. imp.)
ûtgotona, v. ûtguit (nom. p. part. praes.)
ûtlêidende, - (ist), ‘educit’
ûtropizot, ‘eructat’
ûtscêithon, - saltu, ‘segregabis’

UU

uuad, ‘quid’ (interr.)
uuahs, ‘cera’
uuahson, - sal, ‘orietur’
uua(h)smo, ‘fructus, -um’ (nom., acc.)
uuaconi, te -, *‘vigilandum’ (?) (gerund.)
uuala, - deda, ‘benefecit’; - te lîkene, ‘beneplaciti’
uualdan, -on, - sal, ‘dominabitur’
uualde, ‘silva’ (dat. s.)
uuambun, ‘vulva, ventre’ (dat. s.)
uuanun, - sulun, ‘inhabitabunt’
uuanda, ‘quoniam, quia, nam’
uuankilhêide, ‘fluctuationem’
uuard, uuarth, v. uuerthan (1, 3 p.s. praet.)
uuarhton, v. uuirkit (3 p.p. praet.)
uuas, v. uuesan (1, 3 p.s. praet.)
uuascon, - sal, ‘lavabit’; v. 72, 13 (1 p.s. praet.)
uuasmo, v. uua(h)smo
uuatar, uuatir, ‘aqua’
uuaterfollora, v. unuuaterfollora
uuâgon, ‘stateris’ (dat. p.)
uuânit, ‘suspicamini’ 67. 17; v 72, 16 (1 p s. praet.)
uuârhêide, v. uuârhêit (dat., acc. s.)
uuârhêit, ‘veritas, -atem’
uuâri, v. uuesan (2 p.s. praet)
uuârun, -on, -en, v. uuesan (3 p.p. praet.)
uuât, ‘vestimentum’
uue, uuie, ‘quis’ (interr.)
uueg, uueh, ‘viam, iter’; v. 62, 2 (acc. p.)
uuêisono, ‘orphanorum’

uuê(i)st, v. uuitton (2 p.s. praes.)
uuêit, v. uuitton (3 p.s. praes.)
uuêithon, ‘pascuae’ (gen. s.)
uuelpo, ‘catulorum’
uuende, ‘parieti’ (dat. s.)
uuerd, ‘pretium’
uuerk, ‘opera’ (nom., acc. p.n.)
uuerolt, ‘saeculum’; gen. s. -oldis, - ildis
uuerthan, -un, pass, periphr., *passim*
uuerthe v. uuerthan (1 p.s. praes. ind.?, opt.; 3 p.s. praes. opt.)
uuerthint, uuerthunt, v. uuerthan (3 p.p. ind. praes.)
uuerthin(t), uuerthon, v. uuerthan (3 p.p. opt. praes.)
uuerthun, v. uuerthan (1 p.p. ind. praes.)
uuesan, -en, - sal, ‘ero’; v. 54, 19; 62, 7 etc. (praet. sg.); 54, 4; 70, 24 (praet. pl.)
uui, uuir, nom. p. pron. 1 p.
uuidouuano, ‘viduarum’ (gen. p.)

uuie, v. uue
uuihsil, ‘commutatio’
uuilunt, ‘volunt’; cf. uuolda
uuilligin, ‘voluntariam’ (adj. acc. s.m.)
uuillico, ‘voluntarie’ (adv.)
uuillin, ‘voluntate’ (dat. s.)
uuirkit, ‘operamini’ 57, 3; v. 67, 5 (2 p.p. imp.); 58, 6 (3 p.p. ind. praes.); 67, 4 (3 p.p. opt.); 58, 3; 63, 3; 70, 4 (part. praes.); 70, 10 3 p.p. praet.); 67, 29 (2 p.s. praet.)
uuirp, ‘iacta’ (2 p.s. imp.)
uuirthit, v. uuerthan (3 p.s. praes.)
uuirthon, v. uuerthan (1 p.s. praes.)
uuirthun, v. uuerthan (3 p.p. praet.)
uuirthi, v. uuerthan (3 p.s. praet. opt.)
uuista, v. uuitton
uuitton, - sulun, ‘scient’ 58, 14; v. 68, 6. 20 (2 p.s. praes.); 72, 11 (3 p.s. praes.); 72, 22 (1 p.s. praet.)
uuitut, ‘legem’ (acc. s.)
uuither, ‘contra’ (praep.)
uuithera, ‘arietes’
uuithere, ‘retrorsum’
uuitherebrâhtos, ‘reduxisti’
uuitherfluht, ‘refugium’
uuithercôs, ‘reprobavi’
uuithirlôn, ‘retributio’
uuithirlôp, ‘occursus’
uuitherstrîdunt, ‘exasperant’
uuîga, ‘bella’ (acc. p.m.)
uuîn, ‘vinum’
uuîsduom, ‘scientia(m), sapientiam’
uuîslico, ‘sapienter’
uuîsene, te - thiadi, ‘ad visitandas ..gentes’ 58, 6; v. 64, 10 (2 p.s. praet.)
uuîsodos, v. uuîsene (2 p.s. praet.)
uuîta, - sulun uuerthun, ‘dealbabuntur’
uuîtonont, ‘tribulant’ 68, 20; v. 59, 14 (part. praes.); 55, 2 (3 p.s. praet.); 68, 18 (part. praet.)
uuo, - lango, ‘quousque’
uuolda, ‘volui’; cf. uuilunt
uuonun, -on, - sal, ‘inhabitabo’
uuonunga, ‘habitatio’
uuort, ‘verbum, -ba; sermonem, -nes’ (acc. s., p.n.)
uuorhtus, v. uuirkit (2 p.s. praet.)
uuosc, ‘lavi’; v. uuascon
uuosti, ‘deserta’ (adj.)
uuostinnon, ‘deserti’ (subst. gen. s.f.)
uurâca, ‘vindictam’ (subst. acc. s.)
uurisil, ‘gigas’

uulcon, -cun, ‘nubes, nubibus’ (dat. p.)
uunder, -dir, ‘mirabilia’ (pl. n.)
uunder-, uundirlic, ‘mirabile, -lis’
uundon, ‘plagae’ (nom. p.) 63, 9; v. 68, 27 (gen. p.)
uurthun, v. uuerthan (3 p.p. praet. ind.)
uûstera, ‘deserta’ (adj. dat. s.f.)
uûstinon, v. uuostinnon (dat. s.)